

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Львівський національний університет імені Івана Франка
Філологічний факультет
Кафедра української мови імені Івана Ковалика

Мікротопоніми міста Болехова Івано-Франківської області

Магістерська робота
студентки VII курсу
групи ФЛУ – 713
напряму «035.Філологія»
(Українська мова та література)
Павлів Віталії Іванівни

Науковий керівник
канд. філол. наук Мосур Оксана Сергіївна

Львів – 2020

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ	3
ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. МІКРОТОПОНІМИ ЯК ОБ’ЄКТ НАУКОВОГО ВИВЧЕННЯ	9
1.1. Зміст і ознаки поняття «мікротопонім».....	9
1.2. Дослідження становлення та розвитку мікротопонімікону України.....	13
1.3. Вивчення мікротопонімікону Карпат.....	16
1.4. Вчення зарубіжних дослідників як важливий чинник розвитку мікротопонімії.....	18
РОЗДІЛ 2. СЕМАНТИЧНА ТА СТРУКТУРНО-СЛОВОТВІРНА СПЕЦИФІКА МІКРОТОПОНІМІВ	21
2.1. Основи, що вказують на вказівка на топографічні особливості розташування об’єкта	22
2.1.1. Основи, що вказують на об’єкти натурогенного походження.....	23
2.1.1.1. Основи, що характеризують рельєф.....	23
2.1.1.2. Основи, що вказують на структуру чи властивості грунту.....	26
2.1.1.3. Основи, пов’язані з флорою.....	28
2.1.1.4. Основи, що вказують на фауну.....	29
2.1.2. Основи, що вказують на об’єкти антропогенного походження.....	29
2.1.2.1. Основи, що вказують на призначення та використання площі.....	29
2.1.2.2. Основи, що вказують на різні промисли.....	32
2.1.2.3. Основи, мотивовані назвами господарських, культових та інших споруд.....	34

2.1.2.4. Основи, що вказують на шляхи сполучення.....	35
2.2. Відонімні мікротопоніми.....	36
2.2.1. Антропонімні основи.....	37
2.2.2. Топонімні основи.....	38
2.3. Структура мікротопонімів.....	42
ВИСНОВКИ.....	47
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	49
ДОДАТКИ.....	53
Додаток 1. Реєстр виявлених мікротопонімів	53
Додаток 2. Перелік респондентів.....	61

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ:

Грінченко – Грінченко Б. Словарь української мови. – К., 1907-1909. – Т.1-4.

Марусенко – Марусенко Т.А. Материали к словарю украинских географических апеллятивов (названия рельефов) // Полесье (Лингвистика. Археология. Топонимика). – М., 1968. – С. 206-255.

СУМ – Словник української мови. / І. К. Білодід (гол. ред.) та ін. – Т.1-11. – К., 1970-1980.

ВСТУП

В українській ономастиці, починаючи із середини ХХ ст., почали активно опрацьовувати назви дрібних географічних об'єктів окремих регіонів України переважно на синхронному рівні, аналізувати семантику мотивувальних баз мікротопонімів, їхні структурно-словотвірні особливості.

Мікротопоніми – назви невеликих за розміром та формою рукотворних об'єктів, зокрема частин села, кутків, вулиць, доріг, стежок, криниць, мостів, а також природних реалій – боліт, горбів, гір, джерел, долин, лугів, пасовищ, полів, ставків, урочищ, ярів і под. Вони виділяються своєю дериваційною структурою та відомі, як правило, лише вузькому колу місцевих жителів.

Значна частина мікротопонімів України у ХХ ст. зникла з людської пам'яті у зв'язку з проведеною так званою «колективізацією» земельних ділянок. Забуття багатьох назв продовжується і сьогодні, перш за все у зв'язку із відтоком сільського населення. Мікротопоніми функціонують як повнозначні одиниці не лише літературного, але й діалектного мовлення, тому досліджувати їх необхідно із залученням даних народних говорів. Мікротопоніми «в силу свого небов'язкового характеру вжитку порівняно менше зазнали перекручень і спотворень із боку офіційних чужоземних чинників» і тому «повніше зберегли автентичні лексичні, граматичні та фонетичні форми місцевих українських говірок»¹. На це вказують ґрунтовні праці, присвячені цьому питанню. Значною мірою підґрунтям для теоретичної частини дослідження стали роботи М. Дуйчак², К. Цілуйко³, Ю. Карпенко⁴. Для пояснення природи категорій «враження» та «переживання» послуговуємося працями Певні ідеї стосовно ономастики

¹ Чеховський І. Г. Мікротопонімія Чернівецької області в історичному аспекті (утворення на базі народної географічної термінології): автореф. дис. ... канд. іст. наук: 07.00.01 / Чернівець. нац. ун-т ім. Юрія Федьковича. Чернівці, 1996. С. 4.

² Дуйчак М. Мікротопонімія українських сіл Східної Словаччини (Лексико-семантичні групи та структура) // Науковий збірник музею української культури у Свиднику. – Словацьке пед. вид. в Братиславі. Відділ укр. літ. в Пряшеві, 1994. – С. 260-372.

³ Цілуйко К.К. До вивчення топоніміки Радянської України // Діалектологічний бюлетень, вип. 1, - К., 1949. – С. 15-31.

⁴ Карпенко Ю.О. Свойства и источники микропонимии // Микропонимия. Изд. моск. универ., 1967. – С. 15-22.

містяться у працях Н. Подольської⁵, а географічні назви пов'язані з іменами людей у Є Посацька-Черняхівської⁶. Основними джерелами для дослідження стали праці Б. Грінченка⁷, В. Марусенко⁸, В. Лучик⁹.

Актуальність дослідження мікротопонімії конкретної території полягає ще у тому, що назви мікрооб'єктів займають по суті проміжне місце між загальними та власними назвами, а тому їх вивчення допоможе встановити природу номінації реалій об'єктивної дійсності. Комплексний аналіз мікротопонімії міста Болехова Івано-Франківської області, яка ще не була об'єктом окремого монографічного дослідження, є актуальним.

Результати таких розвідок повинні не тільки виявити специфіку територіальних утворень, але й розкрити загальні тенденції їх формування, що необхідно для подальшого вивчення ономастикону України.

Джерельною базою слугують сучасні та історичні довідники адміністративно-територіального поділу, етимологічні, діалектологічні, географічних та інші словники.

Мета роботи – комплексний лінгвістичний аналіз мікротопонімів Болехова, що полягає у виявленні семантичних, структурних, словотвірних особливостей назв у синхронії та діахронії.

Для досягнення мети потрібно розв'язати такі **завдання**:

- 1) окреслити історико-методологічні засади дослідження мікротопонімії;
- 2) зібрати назви малих географічних об'єктів на території міста Болехова Івано-Франківської області;
- 3) визначити семантику твірних основ мікротопонімів;

⁵ Подольської Н. В. Словник російської ономастичної термінології. – М., 1978.

⁶ Посацька-Черняхівська Є.М. Географічні назви, пов'язані з іменами людей, їх прізвищами і прізвиськами // Мовознавство. –1957. – С. 23-28.

⁷ Грінченко – Грінченко Б. Словарь української мови. – К., 1907-1909. – Т.1-4.

⁸ Марусенко – Марусенко Т.А. Матеріали к словарю украинских географических апеллятивов (названия рельефов) // Полесье (Лингвистика. Археология. Топонимика). – М., 1968. – С. 206-255.

⁹ Лучик В. В. Власні назви місцевостей в українській мові / В. В. Лучик // Студії з ономастики та етимології. – К., 2002. – С. 123–127

4) з'ясувати структурно-словотвірну специфіку мікротопонімів;

5) укласти реєстр мікротопонімів міста Болехова Івано-Франківської області.

Об'єкт дослідження – мікротопоніми міста Болехова Івано-Франківської області, а саме : місцеві урочища, пасовища, поля, горби, місцеві водойми, частин (кутків) села тощо.

Предмет дослідження – семантичні та структурно-словотвірні особливості мікротопонімів міста Болехова Івано-Франківської.

Методи дослідження:

- Описовий, що завдяки інвентаризації, класифікації і інтерпретації дає змогу дослідити мовні явища у синхронії.
- Зіставний, що передбачає виявлення однакових та відмінних ознак зіставляваних мікротопонімів.
- Структурний, що має на меті пізнання особливостей назв як цілісної функціональної структури, елементи якої співвіднесені й пов'язані строгою системою відношень і зв'язків.
- Метод компонентного аналізу, що допомагає встановити структуру значення мікротопоніму як певним чином організованої сукупності елементарних змістовних одиниць.
- Формантний, суть якого полягає у виокремленні в мікротопонімах елементів, що повторюються та розкритті їхньої семантики.
- Метод кількісних підрахунків, що дає змогу отримати більш повне розуміння мовних одиниць завдяки підрахунку частоти їхнього вживання.

Структура роботи. Магістерська робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаної літератури та джерел, додатків.

РОЗДІЛ 1.

МІКРОТОПОНІМИ ЯК ОБ'ЄКТ НАУКОВОГО ВИВЧЕННЯ

1.1. Зміст і ознаки поняття «мікротопонім»

До сьогодні немає чіткої дефініції мікротопоніма, адже вчені визначають її по-різному. Мікротопоніми в широкому значенні – це найменування малих географічних об'єктів: як природних, так і тих, які створила людина. Традиційно, в українській ономастиці під терміном «мікротопонім» розуміють власну назву «невеликого, найчастіше природного фізико-географічного, рідше створеного людиною об'єкта, земельної ділянки господарського призначення, яка (назва) має вузьку сферу застосування...»¹⁰.

Так, О. Суперанська розмежовує поняття «мікротопонімія», «власне топонімія» та «макротопонімія» (або «надтопонімні назви», призначення яких – «систематизувати особливості рельєфу країн і континентів, підсумувати, об'єднати, згрупувати те, що входить в окремі топонімні системи»¹¹). Належність назв до однієї з цих груп визначається «не тільки розмірами іменованих об'єктів, але і їх роллю у житті людини»¹². Спільною, на думку дослідниці, для цих груп є номінативна функція. Вони індивідуальні, прив'язані до місця назви «реально існуючих об'єктів, які мають, окрім того, і загальні назви»¹³.

Свого часу В. Никонов наполягав на тому, що мікротопонімія – це «не сукупність назв, це історично сформована система, що розвивається»¹⁴. Дійсно, мікротопонімію варто вивчати системно, простежуючи специфіку в синхронії та діахронії. Саме таке сучасно-історичне підґрунтя дозволить правильно й чітко відтворити номінативні особливості того чи іншого регіону.

Н. Подольська до цієї групи пропріальної лексики зараховує такі оніми: назви земельних ділянок, назви водних ділянок для ловлі риби, назви ділянок

¹⁰ Словник української ономастичної термінології / уклад. Д. Г. Бучко, Н. В. Ткачова. Харків: Ранок-НТ, 2012. С. 121-122.

¹¹ Суперанская А. В. Микротопонимия, макротопонимия и их отличие от собственно топонимии // Микротопонимия. Москва: Изд-во Моск. ун-та, 1967. С. 35.

¹² Там само. С. 7.

¹³ Там само. С. 9.

¹⁴ Никонов В. А. Научное значение микротопонимии // Микротопонимия. Москва: Изд-во Моск. ун-та, 1967. С. 10.

берегової лінії, назви струмків, озер, боліт, доріг, каналів, криниць і тому подібних об'єктів місцевого значення¹⁵.

В. Шмілауер дійшов висновку, що мікротопоназвами є тільки найменування земельних ділянок (полів, нив, пасовищ, урочищ, лісів), а В. Никонов зараховує до цих пропріативів узагалі всі назви малих географічних об'єктів, вважаючи визначальним фактором малі розміри географічного локусу¹⁶, а також критично ставиться до підходу болгарського ономаста І. Дуриданова, який стверджує, що мікротопонімами є всі назви рік, довжина яких коротша за 50 км. Неможливо провести у цьому випадку чіткої межі між мікротопонімом і топонімом, оскільки лінія поділу між ними хитка¹⁷.

Ю. Карпенко пропонує не зараховувати до мікротопоназв найменування малих річок та потоків¹⁸, оскільки, на його думку, їх варто відносити до гідронімів.

У «Словнику української ономастичної термінології» Д. Бучко мікротопонімами вважає «назви урочищ, полів, гаїв, лісів, частин лісів, лук, господарських угідь, мікроспоруд (колодязів, мостів, будок, вишок, зимівель, кордонів, мисливських будиночків тощо)», а також автор вказує, що «до складу мікротопоназв нерідко зараховують мікрогідроніми, мікроороніми, мікрохороніми та ін.»¹⁹.

Дотримуємось думки, що «цей перелік може [...] поповнюватися назвами і інших мікрооб'єктів», він «залежить від географічного середовища і в кожному мікрорайоні певної території може відрізнитися своїми особливостями»²⁰.

¹⁵ Подольская Н. В. Вопросы исследования микропонимии // Питання ономастики: матеріали ІІ Республіканської наради з питань ономастики. Київ: Наук. думка, 1965. С. 209.

¹⁶ Карпенко Ю. А. Свойства и источники микропонимии // Микропонимия. Москва: Изд-во Моск. ун-та, 1967. С. 15–16.

¹⁷ Никонов В. А. Научное значение микропонимии // Микропонимия. Москва: Изд-во Моск. ун-та, 1967. С. 12.

¹⁸ Карпенко Ю. А. Свойства и источники микропонимии // Микропонимия. Москва: Изд-во Моск. ун-та, 1967. С. 16.

¹⁹ Словник української ономастичної термінології / уклад. Д. Г. Бучко, Н. В. Ткачова. Харків: Ранок-НТ, 2012. С. 122

²⁰ Подольская Н. В. Вопросы исследования микропонимии // Питання ономастики: матеріали ІІ Республіканської наради з питань ономастики. Київ: Наук. думка, 1965. С. 209.

Мікротопонімія має свою специфіку, що визначається її «джерелами, будовою і подальшим розвитком» і яка в загальному «об'єднує назви малих об'єктів різних класів»²¹.

Мікротопоніми, на думку багатьох ономастів, мають *власне мовні* та *позамовні* ознаки.

До першої групи рис зараховано:

1. Тісний зв'язок із топонімами та апелятивами, зокрема географічною термінологією.

2. Вкраплення діалектизмів та іншомовних слів.

3. Зв'язок з особовими найменуваннями – іменами та та прізвищевими назвами.

4. Значна кількість назв-орієнтирів.

5. Різноманітність словотворчих формантів, оскільки «характер об'єкта не впливає на вибір суфікса чи префікса для його назви», і є «можливість вживання назви то з одним, то з іншим суфіксом»²².

6. Використання топонімної метонімії топонімної метафори.

7. Вживання назв у мікротопонімії в переносному значенні.

До *позамовних ознак* мікротопонімікону зараховано такі:

1. Назва малого географічного об'єкта «відома лише відносно небагатьом людям»²³, тобто коло осіб, обізнаних із найменуванням, невелике, а територія, на якій ці назви відомі, обмежена.

2. Відносно недовгий термін існування більшості мікротопонімів у порівнянні з географічними найменуваннями макрооб'єктів (відбуваються зміни ландшафту, проте можливими є збереження найменування після зникнення реалії: назва передається новому об'єкту, який виник на місці попереднього (наприклад, болото висохло, а ліс, який на ньому виріс, іменується аналогічно) або назва

²¹ Карпенко Ю. А. Свойства и источники микропонимии // Микропонимия. Москва: Изд-во Моск. ун-та, 1967. С. 16.

²² Подольская Н. В. Вопросы исследования микропонимии // Питання ономастики: матеріали II Республіканської наради з питань ономастики. Київ: Наук. думка, 1965. С. 213.

²³ Карпенко Ю. А. Свойства и источники микропонимии // Микропонимия. Москва: Изд-во Моск. ун-та, 1967. С. 16.

мікрооб'єкта як складова частина входить в іменування іншого, важливішого, більшого за розмірами²⁴).

3. Самооновлення мікротопонімної системи, її залежність від фізико-географічних, соціальних, соціотопографічних, культурних, історичних та ін. чинників. «Мікротопоніми легко змінюються чи замінюються. І так само легко зникають взагалі»²⁵.

4. Прагнення якнайреалістичніше охарактеризувати об'єкт, безпосередній зв'язок назви і навіть її залежність від якісних та кількісних характеристик об'єкта – розміру, довжини, висоти.

Варто зауважити, що надзвичайно важливим є вивчення історичного мікротопонімікону, оскільки «виникнення мікротопонімів – вічно живий процес»²⁶ і опрацювання такого матеріалу допоможе простежити тенденції у творенні, розвитку і зміні назв. І. Чеховський, використовуючи дані метрик та інших історичних писемних джерел, наголошував на необхідності вивчення топоназв у історичному аспекті, «оскільки власні географічні назви не лише фіксують соціально-економічні, етнічні та інші зміни, які є суттєвими для мовців, але й самі значною мірою детерміновані історичними процесами»²⁷. Сьогодні мікротопоніми в історичному контексті вивчають О. Мосур, О. Василик та ін.

²⁴ Подольская Н. В. Вопросы исследования микропонимии // Питання ономастики: матеріали II Республіканської наради з питань ономастики. Київ: Наук. думка, 1965. – С. 211-212.

²⁵ Карпенко Ю. А. Свойства и источники микропонимии // Микропонимия. Москва: Изд-во Моск. ун-та, 1967. С. 16-17.

²⁶ Суперанская А. В. Микропонимия, макропонимия и их отличие от собственно топонимии // Микропонимия: тезисы совещания. Москва: Изд-во Моск. ун-та, 1964. – С. 6.

²⁷ Чеховський І. Г. Мікротопонімія Чернівецької області в історичному аспекті (утворення на базі народної географічної термінології): автореф. дис. ... канд. іст. наук: 07.00.01 / Чернівець. нац. ун-т ім. Юрія Федьковича. Чернівці, 1996. – С. 3.

1.2. Дослідження становлення та розвитку мікротопонімікону України

Вивчення географічних назв України здійснюють лінгвісти, історики та географи. Найвагомий внесок у дослідженні топонімії належить представникам мовознавства. Однак своїм розвитком топоніміка зобов'язана також історикам, географам та етнографам.

Зачинателем української топономастики справедливо вважають М. Кордубу. У його статтях “Найдавніші оселі на Буковині” (1905), “Нові джерела до всесвітньої та рідної історії” (1923), “Земля свідком минулого” (1924) на прикладі проаналізованих назв уперше в Україні говориться про час виникнення окремих поселень. Учений закликає громадськість збирати місцеві назви, доводить наукову вагомість топонімного матеріалу, регулярно друкує топонімичний питальник. Найбільшою працею М. Кордуби в галузі топономастики є дослідження “Що нам кажуть назви осель” (1938). Тут уперше дається спроба структурно-семантичної класифікації місцевих назв, розкривається походження назв населених пунктів.

На зламі XIX-XX століть об'єктом постійної уваги були географічні найменування України у зв'язку з дослідженням історії українського народу. Такими є праці М. Максимовича, І. Філевича, М. Сумцова, І. Франка та ін. У газетах та журналах 20 – 30 років XX століття з'являються статті, присвячені окремим топонімам, їхній етимології. Серед них такі праці, як “Річка Іква” Г. Ільїнського, “O nazwie miejscowej Trembowla” Я. Рудницького та ін.

Інтенсивне розгортання наука про географічні назви переживає в середині XX ст. На початку 50-х років у “Діалектологічному бюлетені” виходить стаття “Про роботу діалектолога з топоніміки”, яка поглиблює методичні положення відомої вже “Програми для збирання матеріалів з топоніміки Радянської України”. У 1954 р. за редакцією К. Цілуйка видається “Коротка програма збирання матеріалів для вивчення топоніміки”. Головним завданням ономастів тих часів було вивчення етимологічного складу топонімії України. У багатьох розвідках наявні спроби пояснити походження окремих географічних назв. Варта уваги праця К. Цілуйка “Топоніміка Полтавщини як джерело історії краю”, у якій

автор прагне встановити співвідношення слов'янських і неслов'янських географічних назв зазначеної вище території, показати спільні та відмінні риси між першими та другими.

Аналіз топонімії інших регіонів України представлено у дослідженнях Д. Бучка, К. Галаса, Ю. Карпенка, В. Лободи, О. Мельничука, Т. Поляруш, Є. Посацької-Черняхівської, Г. Шила та інших лінгвістів.

При Інституті мовознавства ім. О. Потебні АН УРСР у 1960 р. створено окрему організаційну структуру – Ономастичну комісію. За редакцією К. Цілуйка видаються “Повідомлення Української ономастичної комісії”, які інформують наукову громадськість про роботу вітчизняних ономастів.

Потужну течію створили київські топонімісти А. Білецький, О. Стрижак, І. Железняк, Л. Масенко, В. Німчук, В. Лобода та ін. Вони досліджують топонімію різних регіонів України в їх історії. Відомі вчені Ю. Карпенко, А. Корепанова, О. Стрижак, Л. Гумецька встановлюють моделі топонімів на основі морфолого-структурного аналізу їхньої граматичної будови.

В українській ономастиці неодноразово наголошувалось на потребі системного вивчення мікротопонімії. В останні роки помітно зросла увага вчених до топонімії, гідронімії, ойконімії та мікротопонімії окремих регіонів України. Так, гідронімію Західного Поділля вивчав Я.Редьква²⁸. Він здійснив системний синхронно-діахронний аналіз гідронімів. Ойконімію Прикарпаття проаналізовано в дисертаційному дослідженні М. Габорака²⁹. У праці розглядаються особливості топонімного словотвору, досліджується формування та розвиток ойконіміїної системи Прикарпаття протягом XII – XX ст.

Мікротопонімія Чернівецької області в історичному аспекті опрацьована у науковій роботі І.Чеховського³⁰. У дисертації досліджується походження та

²⁸ Редьква Я.П. Гідронімія Західного Поділля. Автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01. – Тернопіль. 1998. – 22 с.

²⁹ Габорак М.М. Семантико-словотвірні типи ойконімів Прикарпаття (XII – XX ст.) Автореф. дис... канд. філол. наук: 10.02.01. – Івано-Франківськ, 1999. – 19 с.

³⁰ Чеховський І.Г. Мікротопонімія Чернівецької області в історичному аспекті (утворення на базі народної географічної термінології) Автореф. дис. ... канд. іст. наук: 07.00.01. – Чернівці, 1996. – 24 с.

історичний розвиток місцевих народних географічних термінів, увага зосереджена на особливостях зв'язку мікротопонімії з історико-географічним середовищем. Мікротопонімію Підгір'я описано у праці О. Михальчук, де авторка детально аналізує мікротопоніми досліджуваного регіону, вказуючи на продуктивність окремих моделей³¹.

Мікротопонімію українських сіл Східної Словаччини розглядає М. Дуйчак³². У його кандидатській дисертації зібрано матеріал, покласифіковано за семантикою, проаналізовано структуру мікротопонімів, укладено “Словник мікротопонімів”. Проте у названих працях відсутня єдина класифікація мікротопонімів. Серед визначних вчених, що досліджували питання мікротопонімії сіл згадати Р. Курства, В. Чумак, Є. Бабичеву. Серед дисертацій – праці О. Михальчук, Н. Бицко, О. Проць.

Багато питань української мікротопонімії порушується також у працях, присвячених топоапелятивам, географічній номенклатурі і термінології. Так, Т. Марусенко, працюючи над назвами рельєфу, опублікувала їх як матеріали до словника українських географічних апелятивів. Українські назви гідрорельєфу висвітлювались у працях Й. Дзєндзелівського. Над історією становлення української географічної номенклатури працював П. Чучка. Він описав народні географічні номени і наукові географічні терміни української мови, вживані в різний час для позначення натурогенних об'єктів географічної оболонки Землі.

Географічну термінологію Чернігівсько-Сумського Полісся дослідила Є. Черепанова. Мовознавець О. Данилюк уклала “Словник народних географічних термінів Волині”. Праця “Ономастика України та етногенез східних слов'ян” містить “Словник географічних термінів Західного Полісся”. У 1999 р. за редакцією В. Лучика вийшов “Словник народних географічних термінів Кіровоградщини”.

³¹ Михальчук О.І. Мікротопонімія Підгір'я. Автореф. ... канд. філол. наук. – К., 1998. – 16 с.

³² Дуйчак М. Мікротопонімія українських сіл Східної Словаччини (Лексико-семантичні групи та структура) // Науковий збірник музею української культури у Свиднику. – Словацьке пед. вид. в Братиславі. Відділ укр. літ. в Пряшеві, 1994. – С. 260-372.

1.3. Вивчення мікротопонімкону Карпат

Топонімія Карпат привертала увагу науковців ще з XIX століття (Ю.Гуца-Венелін, І. Панькевич, О. Соболевський, І.Філевич та ін.): назви були цікавими для дослідників тому що ставновили цінний матеріал, який допоміг підтвердити колишні переконання, або ж по новому поглянути на твердження у сфері історії та географії.

Топонімією Закарпаття займався Іван Фогорашій. Під псевдонімом Іван Бережанин він послав витяг з написаного ним 1827 р. твору про історію та топографію Закарпаття вихідцеві із цієї землі Орлаєві.

Цінні дані для топонімічних студій містяться у праці О.Л. Петрова “Карпаторусские межевые названия из пол. XIX – и из нач. XX века”.³³ У праці є змістовний вступний огляд ономастичних досліджень на території України, зібрано анкетні матеріали О.Банова, Ф. Пешті, Г. Стрипського, Шафранка та священика Чонди, а також подано більш ніж 15000 назв. Це була перша спроба видання регіональної збірки українських топонімів, і не зважаючи на недоліки (перекручення, а подеколи спотворення на фонетичному та й морфологічному рівнях), ця праця є актуальною і сьогодні, адже її нема чим замінити.

Значний внесок у вивчення топонімів Закарпаття зробив В. Німчук, присвятивши багато уваги дослідженню живомовного топонімного матеріалу, закарпатських місцевих географічних апелятивів, деяких ойконімів та історичної топонімії Закарпаття. Велику цінність для вивчення закарпатської топонімії мають праці Й. Дзендзелівського, у яких автор представив аналіз топонімів і географічних термінів, що стали базою для появи та функціонування власних назв. Досліджуючи питання мікротопонімкону Івано-Франківщини, не можливо не згадати про визначну працю К. Й. Галаса «Словник українських топонімів Закарпаття». Хоча словник обсягом понад 5000 сторінок, на жаль, не опублікований, деякі фрагменти містяться у збірнику наукових праць: «Сучасні

³³ Петров А. Карпаторусские межевые названия из пол. XIX в. и из нач. XX в. / А. Петров. – Прага: САVU, 1929. – 220 с.

проблеми мовознавства та літературознавства»³⁴.

Лексична варіантність карпатської мікротопонімії спричинена як новими віяннями в номінації, так і поширенням давніх назв. Відзначено, що варіантністю марковані здебільшого антропогенні об'єкти, і це звичне явище, оскільки такі мікротериторії найбільше піддаються людському впливу. Саме тому, можна помітити неабиякий інтерес вчених до мікротопонімікону Івано-Франківщини, зокрема Болехівському регіону. Особливості комунікації мешканців, їхнє соціально-історичне та вікове становище є важливим чинником тривалого функціонування географічних назв у просторі та часі.

Питанню актуальності виникнення сучасних словників багато уваги приділяє Т. Гаврилова: «Деякі пропріативи впродовж історичного розвитку зазнають змін (як значеннєвих, так і формальних), перейменувань. Нерідко зникають об'єкти – носії індивідуальної назви. Прикро, але відходить старше покоління представників певної говірки й знавців місцевих оноімів»³⁵.

Підтвердженням цього є праці таких видатних дослідників як М. Габорака,

На окрему увагу заслуговує «Словник мікротопонімів і мікрогідронімів північно-західної України та суміжних земель» (2006), що упорядкував Г. Л. Аркушин, а також праці Мирослава Габорака, що зафіксували мікрогідроніми та мікроороніми Івано-Франківщини «Гідронімія Івано-Франківщини» (2003) та «Назви гір Івано-Франківщини» (2005).

Варіантність мікротопонімії Івано-Франківщини дає змогу дослідникам виявити перцептивні особливості мешканців у номінації географічних локусів, історичну зорієнтованість та соціально-культурну значимість мікротопонімів у житті суспільства. Наявність значної кількості праць, присвячених цій тематиці, підтверджує тривале функціонування географічних назв у часі й просторі відповідно до комунікативних особливостей мешканців. Ці знання містять

³⁴ Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства. – Вип. 6: Збірник пам'яті Кирила Галаса. – Ужгород, 2002. – 492с.

³⁵ Закарпатські мікротопоніми басейну річки Ужа як об'єкт лексикографічного опрацювання [Текст] / Вероніка Баньої // Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства : зб. наук. пр. - Ужгород : УжНУ, 2016. - Вип. 21. - С. 203-207.

неабияку цінність, оскільки відтворюють закономірності розвитку й побутування цієї групи лексики на різних рівнях: історичному, територіальному, віковому, соціальному.

1.4. Вчення зарубіжних дослідників як важливий чинник розвитку мікротопонімії

Вагомий внесок в історію ономастики зробили зарубіжні та вітчизняні славісти. Першу спробу класифікації слов'янських назв населених пунктів здійснив Ф. Міклошич. Він дійшов висновку, що панівним структурним типом топонімів у німецькій та слов'янських мовах є назви, утворені від антропонімів.

До іншого висновку дослідників привело вивчення польської топонімії. На думку В. Ташицького, який запропонував семантичну класифікацію топонімів, переважну більшість назв місцевостей у слов'ян становлять так звані просторові, інакше – топографічні назви. Класифікуючи назви за структурою, С. Роспанд виділяє серед них такі: первинні, секундарні і композитні.

За В. Шмілауером, топоніми, з погляду семантики твірних основ, можуть пов'язуватися з назвами ґрунту, води, рослинності, людським життям, предметами побуту, розміром, кольором та іншими ознаками денотата.

З-поміж польських ономастів ХХ ст. найбільше зробили Г. Борек, С. Грабець, М. Карась, Д. Копертовська, М. Лесів, Р. Мрузек, К. Римут, І. Рудницький, З. Штібер.

Однією із вагомих сучасних польських ономастичних праць є “Słownik polskich wyrazów toponimicznych”, у якій дослідники кваліфікують і систематизують тополексеми, що лягли в основу власних географічних назв.

У розвитку білоруської топоніміки велика заслуга належить В. Жучкевичу.³⁶ Він дав характеристику географічних назв річок, озер, форм рельєфу, поселень Білорусі, показав топонімний ландшафт, здійснив районування назв і уклав топонімичний словник.

³⁶ Жучкевич В.А. Краткий топонимический словарь Белоруссии. – Минск: Изд-во БГУ, 1974. – 447 с.

Дослідження мікротопонімії окремих районів Білорусі здійснюються у лінгвістичному плані. 1971 р. вийшла праця Є. Адамовича “Мікратапанімічныя назви”, у якій розглядаються мікротопоніми Мінської області з погляду способів творення і характеру твірних основ, розмежовуються мікротопоніми, утворені семантичним, морфологічним і синтаксичним способами. У відсоткових відношеннях подається продуктивність окремих словотвірних типів.

У 1974 р. виходить друком праця “Мікратапанімія Беларусі” за редакцією М.Бірили та Ю.Мацкевіч, до якої увійшли матеріали, зібрані упродовж 1948–1972 рр. Найповніше представлені в ній мікротопоніми Брестської області, окремих районів Мінської та Гродненської областей.

У “Беларускай анамастыке” друкують свої праці з ойконімії і мікротопонімії М.Бірила, М.Гринблат, В.Жучкевич, А.Іванова, В.Лемцюгова, А.Прищепчик, І.Яшкін та інші вчені. Часто на базі мікротопонімії одного населеного пункту, району чи області автори розкривають закономірності топонімічної номінації, принципи семантичної мотивації білоруських географічних назв.

Мікротопоніміці як розділові топоніміки було присвячено Всесоюзну нараду, що відбулася 1964 р. в Москві. До того мікротопонію не виділяли в особливу групу топонімних іменувань. У нараді взяли участь науковці більшості республік тогочасного СРСР. Російський ономаст В. Никонов висвітлив наукове значення мікротопонімії для різних галузей знань. Український дослідник Ю.Карпенко розкрив лексичну базу мікротопонімії, обґрунтував зміст окремих термінів³⁷. Інші науковці наголошували на багатстві топонімійного матеріалу, розглядали найменування мікрооб’єктів різних територій, указували на специфіку мікротопонімії взагалі.

Розквіт російської ономастики припадає на другу половину ХХ століття. Фундаментальними є праці В.Бондалетова „Русская ономастика”, О.Суперанської „Общая теория имени собственного”. Питання топоніміки зачіпається в роботах Е.Мурзаєва „Очерки топонимии”, О.Суперанської „Что такое топонимика?” та ін.

³⁷ Карпенко Ю.О. Свойства и источники микропонимии. Микропонимия. Изд. моск. универ., 1967. – С. 15-22.

Проблеми класифікації топонімів розглядалися в наукових доробках Е.Мурзаєва, В.Топорова, О.Суперанської. Виходять у світ перше (1978) і друге (1988), перероблене та доповнене видання словника ономастичних термінів Н.Подольської. Дослідженню мікротопонімії присвячені праці Н.Подольської, Є.Поспелова, О.Суперанської.

Отже, внесок зарубіжних ономастів призвело до загального розуміння топонімного ландшафту, районування назв і появи значної кількості топонімічних словників. Такі вчені як Г. Борек, С. Грабець, Р. Мрузек, З. Штібер, М.Бірила, М.Гринблат, В.Жучкевич, Е.Мурзаєв та В. Топоров розкрили лексичну базу мікротопонімії, обґрунтували зміст окремих термінів та вказали на специфіку мікротопонімії взагалі. Саме такі праці акцентують увагу на тому, що вивчення мікротопонімії має неабияке наукове значення для різних галузей знань.

РОЗДІЛ 2.

СЕМАНТИЧНА ТА СТРУКТУРНО-СЛОВОТВІРНА СПЕЦИФІКА МІКРОТОПОНІМІВ

Назви географічних об'єктів яскраво репрезентують онімний пласт мови. Їхня фіксація й опис дасть змогу ввести в науковий обіг новий фактичний матеріал, який можна досліджувати в різних ракурсах, бо, як стверджує Н. Яніцька; “мікротопонімні одиниці синкретично поєднують у собі лінгвальне і культурне, діахронне і синхронне, наукове і наївне, сакральне і світське, традиційне і сучасне”³⁸. Саме тому, у даному розділі доцільним вважаємо дослідження не лише семантичних, але й структурно-словотвірних особливостей мікротопонімів.

Розгляд мікротопонімів як різновидів топонімів із позицій семантичної, класифікацій допускає В. В. Лучик. На думку науковця, «на відміну від макротопонімів, у мікротопонімії значно чисельнішими й різноманітнішими є семантичні підгрупи, що зумовлюються кількістю й характером мікрооб'єктів»³⁹.

Поняття “семантика топонімів” у топонімічних дослідженнях відображає варіативність топонімних чи топонімоутворювальних апелятивних та пропріальних елементів. Семантичний опис і класифікація топонімів Болехова дає змогу виявити окремі категорії топонімоутворювальних назв і зробити узагальнення для встановлення певної системності на рівні семантики. Універсальною базою утворення мікротопонімів є апелятиви та оніми. Варто зазначити, що для здійснення семантичного аналізу мікротопонімів слід звернути увагу на фізикогеографічні особливості території, відносно розташування географічних об'єктів, флору, фауну, культурно-історичні перетворення, соціальноісторичні формації, бо саме вони визначили появу та функціонування топоніма.

³⁸ Яніцька Н. Структурно-словотвірні особливості мікротопонімів Львівщини // Вісник Львівського університету. – Серія філологічна. – 2019. – Вип. 71. – Ч. I.

³⁹ Лучик В. В. Власні назви місцевостей в українській мові / В. В. Лучик // Студії з ономастики та етимології. – К., 2002. – С. 123–127.

Під час дослідження особливостей мікротопонімів Івано-Франківщини, слід звернути увагу на роботи Й. Дзензелівського.⁴⁰ У його працях представлено аналіз топонімів і географічних термінів, що стають базою для утворення та функціонування власних назв.

Болехів – це передгір'я Карпат, що славиться своєю культурою, традиціями, раритетністю та різнобарвністю лексем. «Різноманітність людства розглядається не в особистісно-індивідуальному прояві, як їх сукупність, а як унікальний і заодно універсальний прояв колективної спільності, організованої здебільшого природним чином, як наслідок спонтанності історичних, природно-ландшафтних, а навіть біологічних факторів на самозбереження на ранніх стадіях людського становлення і розвитку, а і з виникненням ранньосупільної організації і чинників соціально-історичних, природно-ландшафтних, а навіть уже культурно-історичних, як етап самоусвідомлення своєї часо-просторової місії. Колективна форма буття людських спільнот виявилася найстійкішим фактором розвитку людства – самовідтворення, самозахисту, саморозвитку. Людська згуртованість змогла подолати найлиховісніші життєві випробовування, нещадні війни, природні стихії, складні територіальні переміщення, внаслідок яких гинули культури, а навіть цивілізації»⁴¹.

Зібрані мікротопоніми міста Болехова розглядаємо за тою семантикою, яку виражали їхні твірні основи до того, як відповідні утворення стали справжніми мікротопонімами. Під терміном *твірна основа* в цій праці розуміємо ту базову назву, на якій постав відповідний мікротопонім (для зручності тут кожен з основ наводимо у вигляді лексеми, у формі називного відмінка). Під терміном *семантика* розуміємо те лексичне значення (пряме чи метафоричне), з яким уживалася та чи інша базова назва доти, поки вона не стала онімом.

⁴⁰ Дзензелівський Й.О. Із спостережень над українською гідрографічною номенклатурою (назви частин річки) // III Республіканська ономастична (гідронімічна) конференція: тези доповідей. – К., 1965. – С. 23–27.; Дзензелівський Й.О. Українські топоніми, утворені від апелятивів із суфіксом -адь / Й.О. Дзензелівський // IV Республіканська ономастична конференція: тези доповідей. – К., 1969. – С. 217–218.

⁴¹ Етногенез та етнічна історія населення Українських Карпат. Том 2. – Львів, 2006. – С. 6. (816 с.).

Наприклад:

г. Стрийська Горá / Болéхівська Горá

Тут актуалізується інформація, що залежить від місця розташування номінатора. Так, жителі Болехова називають гору Стрийською (мабуть, за напрямком, де локус розташований), а сусідні жителі Лисович (Стрийського району Львівської області), цю ж гору об'єкт номінують Болехівською, бо вона височіє в однойменному населеному пункті. Таким чином, варіантність карпатської мікротопонімії розповсюдилась на антропогенні об'єкти, оскільки такі мікротериторії найбільше зазнають впливу з боку людей.

2.1. Основи, що вказують на топографічні особливості розташування об'єкта.

Апелятивні основи мікротопонімів, як відомо, акумулювали в собі (а фактично й дотепер зберігають) колишні актуальні значення основ, які ще вдається встановити за допомогою порівняльно-історичного методу. Завдання ономаста – розкрити цю семантику.

Незалежно від походження географічного об'єкта (натурогенного чи антропогенного) мікротопоніми Івано-Франківської області міста Болехова могли з'являтися як на базі апелятивної лексики, так і на базі лексики пропріальної. Оскільки нерукотворні, тобто природні, географічні об'єкти, зазвичай, давніші ніж об'єкти штучні, то розгляд відповідних основ почнемо з них.

У роботі спираємось на класифікацію Лісняк Н. І. (дисертація «Мікротопонімія Західного Поділля»⁴²).

2.1.1. Основи, що вказують на об'єкти натурогенного походження

Основи мікротопонімів обстежуваного регіону, які вказують на

⁴² Лісняк Н.І. Мікротопонімія Західного Поділля. – Рукопис. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук за спеціальністю 10.02.01. – українська мова. – Ужгородський національний університет. – Ужгород, 2004.

об'єкти натурогенного походження, за мотивами номінації становлять чотири тематичні розряди. Одні з них характеризують рельєф узагалі, другі – структуру чи якусь іншу специфічну властивість ґрунту, треті пов'язані з особливостями флори цієї місцевості, а четверті – з колишньою фауною відповідного денотата. Нижче розглянемо кожну з цих груп окремо.

2.1.1.1. Основи, що характеризують рельєф

Ця група назв є однією із найчисельніших серед зібраного матеріалу. Групу назв, основи яких характеризують рельєф, складають деривати з такими лексемами, як: *гора, горб, горішній, діл, ділянка, поле* та ін.

Найбільшу кількість найменувань об'єктів додатнього рельєфу репрезентують деривати з лексемами **гора** та **горб**. Нижче розглянемо дотопонімну семантику цих лексем та способи утворення відповідних мікротопонімів:

Українські лексикографи та географи виокремлюють такі значення лексеми **гора**, а саме:

1. «значне підвищення над навколишньою місцевістю або серед інших підвищень// Гориста місцевість, країна»⁴³
2. «підвищене місце» [Грінченко, 1, с. 309];
3. «підвищення, що помітно виділяється на земній поверхні серед рівнин, а також серед плоскогір'їв чи в гірській місцевості» [Марусенко, с. 151].

Серед досліджених мікротопонімів для позначення рельєфу використовується не сама лексема **гора**, але й префіксальні чи суфіксальні її деривати, інколи пов'язані із прийменниками, які є похідними від лексеми **гірка** (зменш.-пестл. до гора 1, 2)⁴⁴

Наприклад:

⁴³ СУМ – Словник української мови. / І. К. Білодід (гол. ред.) та ін. – Т.1-11. – К., 1970-1980.

⁴⁴ СУМ – Словник української мови. / І. К. Білодід (гол. ред.) та ін. – Т.1-11. – К., 1970-1980.

Гирка (вздовж вул. Лесі Українки) < гірка;

Пригіркі (місцевість у західній частині міста в кінці вул. Лесі Українки, праворуч біля Кошери) < невеликий горб;

Під Гирков (місцевість в західній частині міста (у межах вулиць Со-
нячної, Охримовича, Устияновича) < під горою.

Українські лексикографи визначають такі значення за географічним
номеном **горб**, а саме:

1. «невелике округле підвищення на площині: бугор, пагорок»⁴⁵;
2. невисока похила гірка, пагорб [Грінченко, 1, с. 310];
3. підвищення, поросле деревами, підвищення на дорозі [Марусенко, с. 223].

Серед зібраних нами мікротопонімів присутня назва з номеном **горб**, що
має форму множини:

Горби (невелика ділянка із південного боку міста, неподалік вул.
Мандрика) < горбиста місцевість.

У академічному українському словнику української мови лексема **горішній**
має таке значення: «**1.** Який розташований, міститься зверху; верхній.
2. Розташований на високому місці або на горі.»⁴⁶

Ми виявили такий мікротопонім, як:

Горішний Кінець (місцевість у південно-західній частині міста (у районі вул.
Кобринської, Олени Пчілки, Верховинця, Ткаченка, Лермонтова) < горішний -
верхній; «Се лиш природні наслідки втоми після немалою ходу. з горішнього
кінця» (Франко 21: 408).

⁴⁵ СУМ – Словник української мови. / І. К. Білодід (гол. ред.) та ін. – Т.1-11. – К., 1970-1980.

⁴⁶ СУМ – Словник української мови. / І. К. Білодід (гол. ред.) та ін. – Т.1-11. – К., 1970-1980.

Велику кількість найменувань об'єктів від'ємного рельєфу репрезентують деривати з лексемами **діл**, **долина** у формі однини і множини: «рівна плоска місцевість, розташована між горбами чи горами»⁴⁷.

Зібрані мікротопоніми мають вигляд прийменникових словоформ:

На Ділу (місцевість у південній частині міста (біля вул. Довжанської) < те саме, що долина. “Потепліло. На долах цвіла, і пахла, і пишалася весна” (Іван Франко, I, 1955, 101);

На Ділянці (місцевість у південно-західній частині міста (частина вул. Савицького) < частина фронту.

Гідронім виник семантичним способом від зазідноукраїнського «**яр**, **видолинок**» та означають скупчення кількох сильних джерел води.

Звори (гірська річка в ущелині вкінці вул. Мандрика) < назва походить від слова «ізвір», що означає **річку**, **витік** л. Ужа, л. Лабірця п. Тиси л. Дунаю. Походить від Звур (20-ті роки ХХ століття), Звор (30-ті роки ХХ століття). Існує ще одне значення – **потоки** на Закарпатті та Прикарпатті. [СГУ, 210].

Отже, група назв, основи яких характеризують рельєф, складають деривати з такими лексемами, як: *гора*, *горб*, *горішній*, *діл*, *ділянка*, *поле* є однією із найчисельніших серед зібраного матеріалу. Найбільшу кількість найменувань об'єктів додатнього рельєфу репрезентують деривати з лексемами **гора** та **горб**, однак для позначення рельєфу використовується не сама лексема **гора**, але й префіксальні чи суфіксальні її деривати, пов'язані із прийменниками, похідними від лексеми **гірка**: *Гирка*, *Пригіркі* , *Під Гирков*. Серед зібраних нами мікротопонімів назва з номеном **горб** має форму множини (*Горби*). Щодо лексеми **горішній**, то вона характеризує об'єкти, розташовані на високому місці або на

⁴⁷ СУМ – Словник української мови. / І. К. Білодід (гол. ред.) та ін. – Т.1-11. – К., 1970-1980.

горі (*Горішний Кінець*). Було проаналізовано найменування об'єктів від'ємного рельєфу, де деривати з лексемами **діл**, **долина** мають форму як однини, так і множини: *На Ділу На Ділянці*. Є ще один топонім, що походить від лексем **яр**, **видолинок** (**Звір**). Загалом було виявлено 8 назв.

2.1.1.2. Основи, що вказують на структуру чи властивості ґрунту

Розряд назв, що характеризують рельєфні особливості міста Болехова Івано-Франківської області, становлять мікротопоніми, мотивувальні основи яких вказують на структуру ґрунту, його типи, різні породи, корисні копалини.

У кількох назвах мікротопонімів засвідчена основа, співвідносна з лексемою **пісок**, що означає «сипуча гірська порода, що складається з крупинок твердих мінералів, перев. кварцу»⁴⁸

Пустині (частина ґрунту у кінці вул. Шевченка) < порожня, необроблена ділянка.

Рівнинний рельєф і достатня кількість вологи, як відомо, впливають на формування густої річкової мережі. Окрім річок, Івано-Франківська область багата й на менші водойми, які належать не до класу гідронімів, а швидше – до класу мікротопонімів, у зв'язку з чим вони також є об'єктом нашого зацікавлення.

В основу цієї групи назв ліг діалектний апелятив **мочер**.

Від основи лексеми **мочар** «те саме, що багно; драговина, трясовина» [СУМ, 4, с. 814] утворився такий мікротопонім:

Мочер (Мочір) (болото у північно-західній частині міста (за вул. М. Шашкевича) <мочер - болотисте місце; мочар «Шос там вівплигло у тот у мочер» (Хоткевич1: 488).

⁴⁸ СУМ – Словник української мови. / І. К. Білодід (гол. ред.) та ін. – Т.1-11. – К., 1970-1980.

Також зафіксовано один мікротопонім із лексемою **багно** у значенні «(*Ledum palustre*). Болотяна чагарникова рослина з дурманячим запахом; використовується в народній медицині»⁴⁹

Багна (болотяна місцевість у південно-східній частині міста (за залізничною станцією) біля села Гузіїв) < багна- сіно, скошене на болоті.

Присутній і один мікротопонім, утворений від основ апелятивів, що називають водні мікрооб'єкти, як **став**.

Від основи лексеми **став** – «водоймище (у природному чи штучному заглибленні) з непроточною водою; місце розлиття річки, струмка перед загатою» [СУМ, 9, с. 624] утворилася прийменникова словоформа:

На Ставах (місцевість у південному напрямку (із північного боку від Окописка) < ділянка, де знаходяться невеликі копані ставки.

Отже, назви, що характеризують рельєфні особливості міста Болехова Івано-Франківської області, становлять мікротопоніми, основи яких вказують не лише на структуру ґрунту, але й на його типи, породи та корисні копалини. Було знайдено основу, що співвіднесена з лексемою **пісок** (*Пустині*), а також апелятив **мочер**, який використовують на позначення густої річкової мережі (*Мочір*). Більше того, було знайдено мікротопонім із лексемою **багно**, що означає сіно, скошене на болоті (*Багна*). Апелятиви, що вказують на невеликі водні мікрооб'єкти також утворюють словоформи. Зокрема, було проаналізовано мікротопонім **став** (*На Ставах*). Усього було виявлено 4 мікротопоніми.

2.1.1.3. Основи, пов'язані з флорою

⁴⁹ СУМ – Словник української мови. / І. К. Білодід (гол. ред.) та ін. – Т.1-11. – К., 1970-1980.

У цій групі зібрано мікротопоніми, що утворені від апелятивів, семантично пов'язаних із загальним значенням «назви рослин». Найпоширенішими лексемами, що закладено в основу мікротопонімів обстежуваного регіону, є **береза** та **дуб**.

Серед досліджених мікротопонімів, в основі яких лежать назви дерев становлять такі, котрі мають у своїй структурі суфікси **-ин(а)**:

Березина (місцевість у північно- західній частині міста (неподалік вул. Шашкевича) < березовий гай;

Дубина (місцевість в південно- західній частині міста (між вул. Олени Пчілки та Юрія Дрогобича) < дубовий гай.

Таким чином, основи, що пов'язані з флорою – **береза** та **дуб**, мають суфікси **-ин(а)** та означають гай (*Березина, Дубина*). Було виявлено 2 мікротопоніми.

2.1.1.4. Основи, що вказують на фауну

Засвідчені мікротопоніми містять лише дві основи на позначення різних видів істот, при цьому вказівку на істоту частіше містить одне слово, а інше – означення до нього:

2.1.2. Основи, що вказують на об'єкти антропогенного походження

Незважаючи на те, що антропогенні географічні об'єкти Івано-Франківської області за часом їхньої появи є переважно новішими денотатами, ніж місцеві натурогенні об'єкти, загальна кількість мікротопонімів, які характеризують

антропогенні географічні денотати, є в кілька разів вищою. Та й набір самих тематичних груп мікротопонімів, які характеризують антропогенні мікротопоніми, значно різноманітніший.

2.1.2.1. Основи, що вказують на призначення та використання площі

Людина здавна прагнула підкорити собі довкілля і використати його в господарській діяльності. Багато років пройшло, поки наші предки скульптивували дикі поля, збільшили площі орних угідь за рахунок лісової зони шляхом підсічного лісового землеробства.

Ономасти констатують, що лексеми, вживані на позначення цих процесів, дотепер засвідчують топоніми України. За словами П. Чучки: «згадкою про те, у який саме спосіб наші предки здобували у природи ту чи іншу ділянку землі, можуть бути сучасні мікротопоніми, поширені на Закарпатті»⁵⁰.

Давність кожної з таких назв України установити не завжди вдається, адже процес освоєння земельних угідь почався ще у праслов'янський період. Розкорчовування лісових ділянок та осушення боліт триває дотепер. Відповідно весь час виникають і нові назви.

У нашій картотеці наявні мікротопоніми, утворені від основ, що вказують на призначення або використання площі, спосіб її обробки. Цей розряд представлений лексемами: **поле, толока, перекоп, шанси** та ін.

Лексема **поле**, що означає «безліса рівнина, рівний великий простір»⁵¹ наявна лише в одному мікротопонімі:

Долішне поле (місцевість у північно-східній частині міста Когутове поле (неподалік вул. Олени Степанівни) < долішний - нижній).

⁵⁰ Чучка П.П. Вступ до слов'янської філології. – К., 1989. – С. 45

⁵¹ СУМ – Словник української мови. / І. К. Білодід (гол. ред.) та ін. – Т.1-11. – К., 1970-1980.

Козутове поле (місцевість у північно-східній частині міста Долішне поле (неподалік вул. Олени Степанівни) < відонімна назва: прізвище Когут + посесивний формант –ов(е).

Як бачимо з вищенаведених прикладів, у двослівних назвах апелятив **поле** часто поєднується з означенням, котре вказує на місце розташування об'єкта, рідше – на розмір, якість ґрунту, його родючість тощо.

Лексема **толока** «залишене під паром поле, що служить пасовищем для худоби» [СУМ, 10, с. 180] представлена такими мікротопонімами, що йдуть в парі з числівником:

Перша Толока (місцевість у західній частині міста біля Другої Толоки) < неоране поле, на якому пасуть худобу;

Друга Толока (місцевість у західній частині міста (у кінці вул. Лесі Українки) < неоране поле, на якому пасуть худобу;

Трета Толока (місцевість у західній частині міста (у кінці вул. Лесі Українки, за Другою Толокою, у лісі) < неоране поле, на якому пасуть худобу.

У місті Болехові виявлено мікротопонім з основою лексеми перекоп «заст. перекопане місце»⁵²

Перекопи (місцевість у західній частині міста (у кінці вул. Лесі Українки, праворуч, біля Пригірків) < “...Перекопи через то, шо перекопали тото, ну, дали під город. Там були городи, садили люди бульбу, сіяли кукурудзу, ячмінь...”.

Більше того, було знайдено мікротопонім з основою лексеми **окоп**.

⁵² СУМ – Словник української мови. / І. К. Білодід (гол. ред.) та ін. – Т.1-11. – К., 1970-1980.

Понад Окіп (місцевість у південно-західному напрямку (межа лісу на Довжці) <місцевість де розташований єврейський цвинтар; «Квапився, немов завтра вже мали єго нести на окопище» [Франко 14: 401];

Окописко (місцевість у південній частині міста(напочатку вул. Мандрика) < місцевість де розташований єврейський цвинтар; «Квапився, немов завтра вже мали єго нести на окопище» [Франко 14: 401].

Основа слова **окоп** могла вказувати на «військову земляну споруду, що служить укриттям від вогню, вогневою позицією та місцем спостереження за ворогом для одного бійця або підрозділу; шанець»⁵³

Також присутні два мікротопоніми з основами: **шанси** та **стідло**:

Шанси (місцевість в кінці вул.Мандрика) < місцевість де захоронювали здохлу худобу;

Стідло (Сьцідло) (місцевість у північно-східній частині міста, у районі вул. Ломоносова, Шеремети, Петеша, Міцкевича) < порожня, необроблена ділянка.

Освоєння земельних угідь почалося ще у праслов'янський період та триває дотепер, що й призводить до появи нових назв. Таким чином, було виявлено мікротопоніми, утворені від основ, що вказують на призначення або використання площі, а також спосіб її обробки. Серед лексем такі: **поле, толока, перекоп, шанси** та ін. У двослівних назвах *Долішне Поле, Козуове Поле*, апелятив **поле** може поєднуватись з означенням, котре вказує на місце розташування об'єкта, а також на прізвище + посесивний формант –ов(е). Топоніми *Перша Толока, Друга Толока Трета Толока*, означають неоране поле, на якому пасуть худобу. У місті Болехові виявлено мікротопонім з основою лексеми перекоп «заст. перекопане

⁵³ СУМ – Словник української мови. / І. К. Білодід (гол. ред.) та ін. – Т.1-11. – К., 1970-1980.

місце»(*Перекопи*), а також два мікротопоніми з основами: **шанси** та **стідло** (*Шанси, Стідло*). Загалом було виявлено 8 мікротопонімів.

2.1.2.2. Основи, що вказують на різні промисли

У місті Болехові здавна відомі місця, родовища, в яких добували корисні копалини чи виробляли з них відповідну продукцію. Функціонування таких промислів спроможні часто підтвердити й нинішні власні назви відповідних об'єктів. Ономасти пишуть про високу акумулятивність таких назв, бо саме вони зберігають у своїх основах історію народного господарства⁵⁴.

Розряд мікротопонімів, основи яких вказують на різні промисли, можемо умовно розподілити на такі групи:

1. Основи, пов'язані з лісовим промислом:

ДОК (деревообробний комбінат, місцевість у південно-східній частині міста (вул. Данила Галицького) < деревообробний комбінат.

2. Основи, пов'язані з харчовою промисловістю:

Бані (місцевість у західній частині міста (за Куршинов, у лісі) < баня –цілюще джерело», мінеральне джерело, солеварня», «місце для купання⁵⁵».

Сользавод (Саліна) (місцевість у північно-східній частині міста, у районі вул. Ломоносова, Шеремети, Петеша, Міцкевича) <“На початку ХІХ століття вже в повну силу експлуатувалися солеродовища на Новій Бані, де згодом побудовано цегляний корпус т. званої «Салини» з годинниковою баштою” (Скворій 39)

⁵⁴ Жучкевич В.А. Краткий топонимический словарь Белоруссии. – Минск: Изд-во БГУ, 1974. – С. 9.

⁵⁵ Етимологічний словник топонімів України / В. В. Лучик; відп. ред. В. Г. Скляренко. — К.: ВЦ «Академія», 2014.— 544 с.

3. Основи пов'язані з виробництвом цегли та інших будівельних матеріалів:

Цегольні (місцевість у північно-західній частині міста (колишній цегельний завод та прилеглі території) вул. Січових Стрільців) < цегольні- цегельний завод; цегельня (фабрика цегли Тадея Гануша);

Котільниці (заглиблення у південно-західному напрямку (у кінці вул. Довжанської, ліворуч) < виник від апелятива **котел**, що означає яму, заглиблення, впадину, котловину, глибоке місце на дні водойми. [Мурзаев, 294].

Географічні назви мікрооб'єктів є своєрідним відображенням суспільного життя. Їхнє виникнення і тривале функціонування зумовлене багатьма історичними та географічними факторами. Мікротопоніми міста Болехова акумулюють вагомі дані про географічні особливості цієї території, зокрема про природні багатства, їх добування та розвиток різних промислів на їх основі.

Отже, функціонування різноманітних промислів спроможне підтвердити власні акумулятивні назви об'єктів, що існують сьогодні, бо саме вони зберігають у своїх основах історію народного господарства. Розряд мікротопонімів, основи яких вказують на різні промисли пов'язані з лісовою (*ДОК*) та харчовою сферами (*Бані, Сользавод*), а також з виробництвом цегли (*Цегольні, Котільниці*). Найбільш поширеними апелятивами є: **котел, цегла, сіль**. Усього було проаналізовано 4 мікротопоніми.

2.1.2.3. Основи, мотивовані назвами господарських, культових та інших споруд

У цій групі репрезентовані лексеми, що є ровесниками феодального суспільства, наприклад **корчма** – «шинок, заїзд, де продавались спиртні напої» [СУМ, 4, с. 302]:

Корчма (перехрестя вул. Січових Стрільців та М. Шашкевича).

Основа **теплиця** «засклене опалюване приміщення для вирощування в закритому ґрунті ранніх або південних рослин, а також розсади; оранжерея» [СУМ, 10, с. 78] стала базовою для такого мікротопоніма міста Болехова:

Під Теплицев (місце у західній частині міста (вкінці вул. Є. Коновальця) < в цій місцевості проходять газові труби. Сьогодні люди говорять «під трубами». Варто зазначити ще одне значення лексеми «теплиця» – тепла вода.

Продуктивною серед досліджених виявилась основа лексеми **цвинтар**, яка означає «місце, відведене для поховання померлих; кладовище»⁵⁶

Холерний Цвинтар (місцевість у північній частині міста (між Саліною і Стрийською Банею, біля урочища Бучники) < холерний цвинтар, на якому ховали померлих від цієї хвороби.

На честь святих жителями населених пунктів міста Болехова раніше справді ставились кам'яні придорожні пам'ятники, знаки. Ми засвідчили мікротопоніми з апелятивом **святий**, що виступав означенням до імені відповідного християнського діяча, наприклад:

На Св'ятого Яна (перехрестя вулиць Січових Стрільців та Стрийської) < “... Старі люди ще пам'ятали цю липову алею, а молодші й каплицю св. Яна, що стояла на місці колишньої вартівні військових казарм» [Скворій: 38].

⁵⁶ СУМ – Словник української мови. / І. К. Білодід (гол. ред.) та ін. – Т.1-11. – К., 1970-1980.

Мікротопоніми такого плану в ономастиці дослідники номінують сакральними. «Сакральні мікротопоніми не можна окреслити лише словесно, а вони є своєрідними знаками, символами надприродного. Якщо ж мотивом найменування певного географічного об'єкта слугував сакральний номен, це було неспроста: людина вірила в різноманітні магічні дії, чуда, що відбувалися на цих локусах. Таким чином, можна говорити про своєрідну сакралізацію простору»⁵⁷.

Отже, до групи, що мотивована назвами господарських сполук, входять лексеми, що є ровесницями феодального суспільства **корчма (Корчма), теплиця (Під Теплицев), цвинтар (Холерний Цвинтар), святий (На Сьвітого Яна)**. Загалом було визначено чотири мікротопоніми міста Болехова.

2.1.2.4. Основи, що вказують на шляхи сполучення

Цей розряд основ охоплює лише 2 мікротопоніма:

Бетонка (неподалік вул. Гагаріна) < бетонка- бетонна дорога;

Вузкоколейка (залізниця проходила теперішньою вул. Ю.Дрогобича) < вузкоколейка залізниця з вузькою колією.

Таким чином, у ході дослідження мікротопонімів Болехова багато уваги було приділено основам, що характеризують рель'єф, вказують на властивості ґрунту, фауну, флору, об'єкти антропогенного походження. Окрему увагу було приділено основам, що вказують на призначення та використання площі, основам мотивовані назвами господарських, культових та інших споруд, а також основам, що вказують на шляхи сполучення. Було зафіксовано більш ніж 20 мікротопонімів, кожен з яких має своє унікальне значення у процесі становлення топонімичного словотвору.

⁵⁷ Сокіл-Клепар Н. Сакральна мікротопонімія в українському ономастиконі. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/94477>

2.2. Відомі мікротопоніми

Важливим засобом творення мікротопонімів міста Болехова протягом віків виступали, окрім апелятивів, і власні назви (антропонімні та топонімні). Часто ними є вже реальні імена, прізвища та прізвиська людей, назви населених пунктів, найменування менших географічних об'єктів. Усі вони пройшли через трансонімізацію. Поняття транссонімізації слід розуміти як процес переходу одного класу онімів в інший без будь-яких формальних чи структурних змін.

Власне кажучи, проблема зводиться до визнання чи заперечення того, що в дериватології іменується лексико-семантичним способом словотвору. Першими цей свосіб визнали Л.В. Щерба та В.В. Виноградов. І попри певні заперечення синхронії, і наполягання на тому, що природа транссонімізації характеризується діахронією, прийняте в ономастиці розуміння онімізації та трансонімізації є вузьким, оскільки має на увазі семантичний процес, який відбувається без зміни матеріальної форми твірного слова. Але фактично онімізація або трансонімізація відбувається завжди при утворенні кожної нової власної назви, оскільки будь-який онім утворюється на базі апелятива (або сукупності апелятивів) чи іншого оніма. Таке широке розуміння приводить до ідеї граматичної (морфологічної) онімізації та трансонімізації, що реалізуються, звісно, уже різними словотвірними способами⁵⁸.

Онімізація та особливо трансонімізація широко представлені в усіх класах власних назв, а в деяких вони є панівним (ергонімія) або мало не єдиним (хремотонімія, хрононімія) способами словотвору.

2.2.1. Антропонімні основи

Ономасти, що досліджували відантропонімні українські утворення часто

⁵⁸ Карпенко Ю. О. Онімізація і трансонімізація як словотвірний акт

акцентували увагу на тому, що виникають чималі труднощі під час розрізень відантропонімних та відапелятивних утворень. Серед таких дослідників варто відзначити Д. Бучка, М. Худаша та ін.

Основними одиницями, від яких утворилися мікротопоніми цього розряду в м. Болехові, є імена та прізвища людей. Ця група налічує невелику кількість назв. Відантропонімні мікротопоніми досліджуваної території, ми поділяємо на дві групи:

1. Мікротопоніми, що утворені від власних особових імен.
2. Мікротопоніми, що утворені від прізвищ.

Культурно-історичний аналіз відпропріальних мікротопонімів показує, що власні імена людей, відображені у мікротопонімах Івано-Франківської області, належать головним чином до імен християнського календаря східного обряду. В основі мікротопонімів міста Болехова лежать, передусім, чоловічі імена православного календаря чи їх варіанти, серед досліджених мікротопонімів є імена Андрон (Андрій) та Дмитро.

Наведемо варіанти відіменних мікротопонімів міста Болехова:

Андроникове (урочище в південній частині міста неподалік села Гериня) < походження від імені Андрон+ик;

Дмитрове (місцевість у західній частині міста (між Мочером і Гиркою) < походження від імені Дмитро+ів.

Виявлено лише один мікротопонім, побудований на базі прізвища. Такою є присвійно-прикметникова назва, що вказує, кому саме належала, чиєю власністю була певна місцевість, хто на ній проживав чи господарював:

Гросівка (місцевість в північно-західній частині міста (вул. Петеша, Ломоносова, Січових Стрільців) < Болехівську соляну баню (кітловину) або жупу (солеводойму), що донині іменується Старою Банею, можна впевнено пов'язувати

хіба що з серединою XVI століття (1546 р.), коли енергійна й діловита дочка долинського жупника і дружина бургграфа (управителя старостинським замком і маєтками) Амалія з Прокопських Гросовська взяла в оренду цю територію і вибудувала в 1556 р. солеварню і укріплений замок на місці, яке донині називають Гросівкою (Скворій: 11)

2.2.2. Топонімічні основи

Сьогодні зв'язок ойконімів, гідронімів із мікротопонімами є надзвичайно тісним. В ономастиці гідроніми прицнято вважати найбільш архаїчними серед інших класів власних назв, адже гідроніми – давня пам'ятка мови. У відгідронімних мікротопонімах може міститися безліч віджилих сьогодні слів, саме тому детальне вивчення цього питання може дати важливу інформацію для реконструкції ландшафтної картини Івано-Францівського краю й не тільки. Так само важливе значення мають й ойконіми, що при творенні складних й складених назв місцевості стали вже звичним явищем для топонімії України.

У Болехові зафіксовано мікротопоніми, що утворились на основі топонімооснов, а саме:

- 1) хоронімних;
- 2) ойконімних;
- 3) гідронімних.

Мікротопоніми, що утворені на основі хороніма є особливими, адже для найменування відповідних об'єктів були вибрані добре відомі макротопоніми, які через певну характерну ознаку об'єкта, позначуваною ними, наповнилися додатковою семантикою⁵⁹. Щодо конотативних мікротопонімів, то слід спочатку зрозуміти саму суть поняття конотація. На думку Я. Мозгової «конотація, у вузькому розумінні, може визначатися як той компонент семантики мовної одиниці, за допомогою якого виражається емоційний стан мовця та обумовлене ним відношення до адресата, об'єкта та предмета мовлення, ситуації, в якій

⁵⁹ Поляруш Т.И. Сравнительное исследование словообразования гидронимии, микропонимии и ойконимии (на материале топонимии северо-восточного Левобережья Украины). Автореф. дис. ... канд. филол. наук: 10.661. / Инст. Языковедения им. А.А. Потебни АН УРСР. – К., 1971. – С. 5

відбувається дане мовленнєве спілкування і які називаються в логіко-предметному значенні цієї одиниці⁶⁰». важливу роль тут відіграють екстралінгвальні чинники, що мають акумулюючу здатність та стають відображенням національної свідомості культури, історії та думки окремого регіону.

Серед досліджених мікротопонімів було виявлено такі:

Новий Вавілон (Бабільон) (вул. Замкової, о. Сухого, Савицького) < Австрійський уряд у 1783—1784 рр. розмістив у Болехові значну групу німецьких поселенців. Під час правління імператора Йосипа II, була заснована колонія під назвою «Новий Вавілон», куди було заселено 10 єврейських родин - кожен отримав 12 акрів землі;

Корея (місцевість в південно-західній частині міста, біля Горішнього Кінця) < походження досі не є відомим.

Розряд мікротопонімів з ойконімними основами налічує лише дві одиниці:

Довжка (місцевість в південній частині міста (колишне с. Довжка) < ойк. Довжки <Поблизу села Довжки (нині вулиця Довжанська) знаходився монастир, в якому монахи переписували богослужбові книги. Одна з них, виготовлена 1576 року на замовлення місцевої поміщиці Кощиної, збереглася в бібліотечному фонді Івана Франка і описана ним у статті «Довжанське четвероєвангеліє» (Скворій: 17);

Бучники (урочище в північній частині міста наподалік Стрийської Бані) < ойк. Бучники <дві каплиці в урочищі Бучники, які знаходяться в буковому лісі.

Мікротопоніми з гідронімними основами налічують 2 одиниці. Цей розряд містить власні назви річок, які мотивують певні мікротопоніми. Так, від назв річок утворилися такі мікротопоніми:

⁶⁰ Мозгова Я. О .Експресивність у структурі конотативного значення

Стрийська Бані (місцевість в північній частині міста, у районі вул. Старобанської, пров. Стрийського, Мельничука) < гідр. Стрий (річка) < назва походить від Стрийська гора, що розташована поруч (гора, назва якої походить від річки Стрий);

Стрийська гора (у північному на прямку (кінець вул. Стрийської) < гідр. Стрий (річка) < назву гора отримала від назви річки Стрий, однієї з найбільших приток Дністра, на берегах якої воно виросло.

Отже, зв'язок ойконімів, гідронімів із мікротопонімами є надзвичайно тісним та цінним при виявленні особливостей пам'яток мови. Серед мікротопонімів, що утворились на основі топонімооснов: хоронімні, гідронімні, ойконімні. Основними одиницями, від яких утворилися мікротопоніми з антропонімної основи в м. Болехові, є імена та прізвища людей, переважно ці імена пов'язані з іменами християнського календаря східного обряду (*Андроникове, Дмитрове*). Розряд мікротопонімів з ойконімними основами налічує лише дві одиниці (*Довжка, Бучники*). Так само й мікротопоніми з гідронімними основами: налічують 3 одиниці (*Стрийська Бані, Стрийська Гора*).

2.3. Структурно-словотвірні особливості мікротопонімів

Структурно мікротопоніми найчастіше виражаються за рахунок прийменникових дериватів, де прийменник виконує функцію локалізації безіменного предмета. М. Дуйчак, Н. Сокіл та Т. Поляруш значну кількість часу приділяють дослідженню саме цього питання. Прийменникові конструкції сприяють урізноманітненню структурних засобів для детальнішої ідентифікації певних мікрореалій. За допомогою прийменників **за, поза, під, попід, на** здійснюється номінація через орієнтир на певну реалію.

В ономастиці вважають, що «мікротопоніми мають, як правило, просту форму вираження, тобто однолексемну, проте важливою формальною рисою є назви складеної структури, які підкреслюють винятковість мікротопонімів на тлі інших власних назв. Багатокомпонентність – характерна ознака цих онімів – виявляється у процесі номінації об'єктів. Іноді недостатньо сказати, що мікрооб'єкт іменується просто *Берег* чи *Верх*, а для вирізнення із ряду подібних об'єктів застосовують різноманітні означення, скажімо, *Страшний*, *Високий* тощо. Для окреслення певної території застосовують і складніші синтаксичні конструкції, а також прийменникові формації. Такі структури виділяють мікротопоніми в окремий ряд власних назв, які, крім спільних рис з іншими онімами чи загальними найменуваннями, мають свої особливості»⁶¹.

Найпродуктивніший спосіб мікротопонімотворення в Болехові – лексико семантичний. Тобто нові лексичні одиниці не виникають, а слова можуть тільки переосмислюватись. Онімна лексика – це слова, що допомагають слів іменувати індивідуальні об'єкти. До її складу зараховуємо будь-які частини мови в будь-яких формах. Від апелятивного такий словотвір відрізняється тим, що при омонімізації апелятив переходить в розряд онімів без жодних змін.

Мікротопоніми, утворені лексико-семантичним способом від загальних найменувань як із непохідними, так із похідними основами, можуть мати сингулярну та плуральну форми. До відапелятивних мікротопонімів з похідними основами в називному відмінку однини відносимо виявлено такий як *Дубина*

⁶¹ Сокіл Н. Мікротопонімія Сколівщини. Львів: «Афіша», 2008. – С. 103.

(ліс).

Серед досліджуваних мікротопонімів виявлено **прості** та **складені** оніми. До **простих (однослівних)** мікротопонімів відносимо ті, що складаються з однієї лексеми. Вона може містити просту або складну основу, оформлену за лексико-граматичною моделлю іменника чи прикметника в чоловічому, жіночому, середньому роді або у формі множини, наприклад: *Андроникове, Бетонка, Багна, Гирка, Горби, Перекопи, Писок* та ін.

До **складених** належать двослівні назви моделі *poimen + poimen*: *Понад Окіп, Стрийська Гора, Трета Толока, Холерний Цвинтар* та ін.

Будь-який простий мікротопонім, виражений іменником, визнаємо похідною лексемою, якщо виділений афікс як засіб творення назви має значення лише тоді, коли він служить показником застосування цього слова як топонімного терміна.

Серед первинних утворень виділяємо такі групи:

- мікротопоніми з неподільними основами;
- мікротопоніми з подільними основами, співзвучні з афіксальними апелятивами та антропонімами;
- мікротопоніми-композиції, що виникли на базі апелятивів чи онімів⁶².

До мікротопонімів з неподільними основами належать мікротопоніми, фонематична структура яких відповідає апелятивам або антропонімам, основа яких збігається з коренем. Серед них переважають мікротопоніми у формі однини, наприклад: *Гирка, Довжска, Корчма, Корея, Писок, Погар*.

Частина простих аналізованих мікротопонімів – це іменники, що вживаються у формі множини, наприклад: *Бані, Бучники, Горби, Домікі, Звори, Котільниці, Перекопи, Цегольні, Шанси*.

У межах групи мікротопонімів, що співзвучні з афіксальними апелятивами та антропонімами лексико-семантичних дериватів виділяємо кілька підгруп. Їх виділення спирається на структурну відмінність слів, співвідносних із

⁶² Лісняк Н.І. Мікротопонімія Західного Поділля. – Рукопис. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук за спеціальністю 10.02.01. – українська мова. – Ужгородський національний університет. – Ужгород, 2004. – С. 110

аналізованими онімами. На підставі цього розрізняємо мікротопоніми, мотивовані:

- суфіксальними апелятивами,
- префіксально-суфіксальними лексемами.

У результаті дослідження найменувань простої структури виявлено мікротопоніми, утворені внаслідок морфологічного способу деривації, зокрема суфіксації.

Найпоширенішими є мікротопоніми, співзвучні з **суфіксальними апелятивами**. Останні у своїй структурі містять суфікси:

- к(а, и)**: *Бетонка, Гирка, Рогачка, Сарахманка*;
- ин-**: *Березина, Дубина, Корбина, Куришина*.

Мікротопоніми, співвідносні з префіксально-суфіксальними апелятивами. До семантичного типу творення належать і мікротопоніми, що є своєрідними назвами-орієнтирами. Досі в ономастичній літературі такі назви кваліфікувалися як утворення топонімного рівня деривації⁶³, такого типу у нашому словнику присутній лише один мікротопонім, утворений за допомоги префікса **при-**: *Пригіркі*.

Серед мікротопонімів, що співзвучні із композитними апелятивами та антропонімами серед дослідженого матеріалу присутній такий мікротопонім: *Вузкоколейка*.

Двослівні мікротопоніми міста Болехова належать до таких основних груп:

1. Двослівні мікротопоніми «прикметник + іменник». Прикметники в складі цієї групи можуть бути якісними, відносними та присвійними.

У мікротопонімах якісний прикметник указує на:

давність об'єкта: *Новий Вавилон (Бабільон)*.

У мікротопонімах цієї моделі відносний прикметник може вказувати на:

місце розташування об'єкта: *Горішний Кінець, Долішне поле*;

⁶³ Лебедева А.И. Из наблюдений над Псковской микропонимикой // Из истории слов и словарей: Очерки по лексикологии и лексикографии. – ЛГУ. – Ленинград, 1963. – С. 90-97.

топонім, що розміщений поблизу іменованого об'єкта: *Стрийська Бані, Стрийська гора*.

Присвійний прикметник у двослівних мікротопонімах цієї моделі виражає індивідуальну належність об'єкта колишньому його власникові. Прикметники у складі таких назв мають суфікси **-ск-** (від **-ськ**), **-ов-** і вказують на особу – власника об'єкта: *Волоске, Село, Когутове поле*.

2. Двослівні мікротопоніми «числівник + іменник».

Найчастіше уживаними є порядкові числівники перший, другий, третій, наприклад: *Перша Толока, Друга Толока, Трета Толока*.

Для мікротопонімії міста Болехова характерні **прийменникові конструкції**. У науковій літературі їх кваліфікують як назви-орієнтири.

Власне прийменниковими конструкціями є утворення, що складаються із прийменника і загальної (власної) назви. До цієї ж групи належать і трикомпонентні структури, що містять прийменник та загальну (власну) назву, яка є двослівною.

У місті Болехові виявлено утворення з прийменниками **на**, **під** та **понад**.

Прийменник **на** вказує, що означуваний об'єкт знаходиться на території іншого географічного об'єкта: *На Ділу, На Ділянці, На Ставах*.

Прийменник **під** укажує, що означуваний об'єкт знаходиться перед іншим географічним об'єктом або нижче від нього: *Під Гирков, Під Теплицев*.

Прийменник **понад** вказує на те, що означуваний об'єкт знаходиться зверху над іншим географічним об'єктом: *Понад Окіп*.

Отже, праці таких визначених вчених, як М. Дуйчака, Н. Сокіл та Т. Поляруш піжтверджують те, що мікротопоніми структурно найчастіше виражаються за допомогою прийменникових дериватів, де прийменник виконує функцію локалізації безіменного предмета.

Найпродуктивніший спосіб мікротопонімотворення в Болехові – лексико семантичний. Мікротопоніми можуть бути мотивовані суфіксальними та

префіксально-суфіксальними апелятивами лексемами. У результаті дослідження найменувань простої структури виявлено мікротопоніми, утворені внаслідок морфологічного способу деривації, зокрема суфіксації (*Бетонка, Корбина*).

Хоча існує думка, що чималі труднощі виникають саме під час розрізень відантропонімних та відапелятивних утворень, вивчення цього питання дає неабиякі переваги у розумінні функціонування назв Болехівського краю. Більше того, в'язок ойконімів, гідронімів із мікротопонімами є надзвичайно тісним та цінним. Саме від допоміг нам виявити 5 мікротопонімів: *Новий Вавілон, Корея, Довжжа, Бучники, Стрийська Бані, Стрийська Гора*. У ході дослідження було виявлено 3 мікротопоніми з антропонімною основою: *Андроникове, Дмитрове, Гросівка*.

Найпоширенішими є мікротопоніми, співзвучні з суфіксальними апелятивами. Останні у своїй структурі містять суфікси: **-к(а, и)**: *Бетонка, Гирка, Рогачка, Сарахманка*; **-ин-**: *Березина, Дубина, Корбина, Куршина*.

Двослівні мікротопоніми міста Болехова належать до основних груп «прикметник + іменник»: *Новий Вавілон (Бабільон), Горішний Кінець, Долішне поле, Стрийська Бані, Стрийська гора*; а також «числівник + іменник» *Перша Толока, Друга Толока, Трета Толока*.

Детальне вивчення цього питання є актуальним тому, що може дати важливу інформацію для реконструкції ландшафтної картини Болехівського краю й не тільки.

ВИСНОВКИ

Мікротопоніми міста Болехова Івано-Франківської області є невід'ємними компонентами онімної системи. Маючи свої структурні особливості, мікротопонімія Болехова є складовою частиною загальнонаціональної мікротопонімної системи української мови. Разом із тим, склад мікротопонімів значною мірою залежить від історичних особливостей суспільства, природно-географічних умов місцевості, суспільно-економічного укладу, культурних і мовних традицій народу.

У ході дослідження ми дійшли висновку, що історико-методологічні засади дослідження мікротопонімії були проведені значною кількістю видатних науковців, серед яких М. Кордуба, М. Максимович, І. Філевич, М. Сумцов, І. Франко, В. Лучик, Л. Масенко, В. Німчук, М. Габорак та інші. Однак, ці дослідження стали підґрунтям для проведення власного дослідження мікротопонімів міста Болехова, адже було багато аспектів, які ще вчені не аналізували.

Велику цінність для вивчення карпатської топонімії мають праці Й. Дзендзелівського та «Словник українських топонімів Закарпаття» К. Й. Галаса. Особливості комунікації мешканців, їхнє соціально-історичне та вікове становище є важливим чинником тривалого функціонування географічних назв у просторі та часі, що й привернуло нашу увагу.

Розгляд мікротопонімів Болехова із позицій семантичної класифікації дозволило нам встановити, що найбільшу кількість найменувань об'єктів рельєфу репрезентують деривати з лексемами *гора* та *горб*, *гірка*, *діл*, *долина*: *Гирка*, *Під Гирков*, *На Ділу*.

Виявлено, що базою мікротопонімів міста Болехова послужила апелятивна та онімна лексика. Апелятиви, що закладені в основу творення мікротопонімів, з погляду семантики діляться на натурогенні та антропогенні: *Звори*, *Стрійська Горá* / *Болéхівська Гора*.

До натурогенних відносимо основи, що характеризують рельєф, указують

на структуру чи властивості ґрунту (*Мочер, Пустині*) пов'язані з флорою (*Березина, Дубина*) та ін.

У результаті лексико-семантичного аналізу твірних основ виявлено, що антропогенні лексеми становлять шість семантичних розрядів. При цьому базові назви мікротопонімів вказують на спосіб освоєння земельних ділянок (*Долішне Поле, Трета Толока*), призначення та використання площі (*Перекопи, Шанси*), різні промисли, господарські, культові та інші споруд, шляхи сполучення (*Бані, Сользавод*).

Семантичний аналіз базових основ мікротопонімів засвідчує, що при їх творенні широко використано онімну лексику. Отримані результати аналізу мікротопонімії дозволили встановити зв'язок між різними класами онімної системи і змусили пояснити закономірності утворення назв від антропонімів, макротопонімів, ойконімів, мікротопонімів та гідронімів (*Андроникове, Дмитрове*).

Словотворчі засоби мікротопонімії, як і лексико-семантичний склад твірних основ, є відображенням специфіки словотвору української мови та місцевого говору.

За структурними особливостями виділяються дві групи найменувань: прості однослівні (*Гирка, Горби, Перекопи*) та складені мікротопоніми (*Трета Толока, Холерний Цвинтар*). Більшість виявлених мікротопонімів – моноксемні утворення, та з-поміж полікомпонентних утворень домінують назви «прикметник+іменник» (*Горішній Кінець*) та прийменникові одиниці (*На Ділу*), що є своєрідними візитівками мікротопонімного простору України.

Отож, в Україні дослідження мікротопонімії знаходиться на стадії становлення і поступового розвитку. Безперечно, чимало питань з цієї проблематики порушено і досліджено, однак залишається ще велике поле для діяльності. Низький рівень зібрання мікротопонімів у багатьох регіонах гальмує розв'язання теоретичних загальнонаціональних питань. Тому необхідно якомога більше зібрати фактографічного матеріалу, щоб на його основі узагальнити тенденції функціонування та розвитку української мікротопонімії. Одним із

кроків у з'ясуванні цієї проблеми є активне впровадження регіональних досліджень. Тільки детально вивчаючи мікротопонімію кожного населеного пункту, зможемо надалі зібрати цілісний пазл загальноукраїнського мікротопонімікону.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Банк М.В. Із спостережень над мікротопонімікою Закарпаття. // Питання топоніміки та ономастики. – К., 1962. – С. 164-168.
2. Бичко З. Діалектна лексика наддністрянського говору. – Тернопіль, 2000. – 280 с.
3. Бучко Д. Ойконіми Покуття, утворені від родових назв. // Проблеми регіональної ономастики (Тези доп. і повідомл. наук. семінару). – Київ, 1994. – С. 15-16.
4. Бучко Д.Г. Исследования украинской топонимии в трудах М.М.Кордубы – Доклады и сообщения Львовского отдела Географ. общ. УССР. – Львов, 1971. – С. 131-134.
5. Бучко Д.Г. Кілька уваг про принципи номінації в ойконімії України. // Ономастика та етимологія. – К., 1997. – С. 13-23.
6. Бучко Д.Г., Лісняк Н.І. Топоніми Тернопільщини на -иха // Словотвір як вияв динаміки мови. Наукова конференція, присвячена пам'яті професора Теодозія Возного (12 квітня 1994 року). – Ч.1. – Львів ЛДУ, 1994. – С. 31-32.
7. Вербич С.О. Мікротопонімія як відбиття розвитку лексико-семантичної моделі “апелятив-онім”. Наукові записки. – Вип. 37. – Кіровоград, 2001. – С. 16-18.
8. Горпинич В.О. Сучасні словотворчі тенденції в розвитку мікрогідронімії Сумщини (назви ставків) // Питання гідроніміки. Матеріали 3-ої республіканської ономастичної наради. – К., 1971. – С. 99-104.
9. Горпинич В.О. Українська словотвірна дериватологія. – Дніпропетровськ, 1998. – 186 с.
10. Данилюк О.К. До семантики волинських мікротопонімів з компонентом лис. // Проблеми регіональної ономастики (Тези доповідей і повідомлень наукового семінару). – К., 1994. – С. 19.
11. Дуйчак М. Мікротопонімія українських сіл Східної Словаччини

(Лексико-семантичні групи та структура) // Науковий збірник музею української культури у Свиднику. – Словацьке пед. вид. в Братиславі. Відділ укр. літ. в Пряшеві, 1994. – С. 260-372.

12. Дуйчак М. Мікротопонімія українських сіл Східної Словаччини (Лексико-семантичні групи та структура) // Науковий збірник музею української культури у Свиднику. – Словацьке пед. вид. в Братиславі. Відділ укр. літ. в Пряшеві, 1994. – С. 260-372.

13. Дуйчак М. Мікротопонімія українських сіл Східної Словаччини (Лексико-семантичні групи та структура) // Науковий збірник музею української культури у Свиднику. – Словацьке пед. вид. в Братиславі. Відділ укр. літ. в Пряшеві, 1994. – С. 260-372.

14. Етногенез та етнічна історія населення Українських Карпат. Том 2. Львів, 2006. – 816 с.

15. Жучкевич В.А. Краткий топонимический словарь Белоруссии. – Минск: Изд-во БГУ, 1974. – 447 с.

16. Карпенко Ю. А. Свойства и источники микропонимии // Микропонимия. Москва: Изд-во Моск. ун-та, 1967. С. 15–22.

17. Карпенко Ю.О. Свойства и источники микропонимии. Микропонимия. Изд. моск. универ., 1967. – С. 15-22.

18. Купчинська З.О. Лексико-семантична і словотвірна структура географічних назв на -ин, -ів (Територія України Х-XX ст.) Автореф. ... канд. філол. наук. – Львів, 1993. – 18 с.

19. Лебедева А.И. Из наблюдений над Псковской микропонимикой // Из истории слов и словарей: Очерки по лексикологии и лексикографии. – ЛГУ. – Ленинград, 1963. – С. 90-97.

20. Лісняк Н. Мікротопоніми Західного Поділля прикметникової форми // Духовна і науково-педагогічна діяльність І.І. Огієнка (1882-1972) в контексті українського національного відродження. – Кам'янець-Подільський, 1997. – С. 187-192.

21. Лісняк Н. Мікротопоніми Західного Поділля, мотивовані

назвами рослин // Наукові записки. Серія: Мовознавство. – Тернопіль: ТДПУ, 1999. – Випуск 2. – С. 145-150.

22. Марусенко Т.О. Назви рельєфу в українській мові (деякі назви западин) // Дослідження з мовознавства, - вип. 2. – К., 1963. – С. 62-78.

23. Масенко Л. Т. До питання про опозицію “верх – гора – низ, діл” в давньоруській топонімії // Давньоруська ономастична спадщина в східнослов’янських мовах. – К.: Наук. думка, 1986. – С. 83-88.

24. Мосур О. Йосифінська та Францисканська метрики як джерело вивчення мікротопонімії // Дослідження з лексикології і граматики української мови: зб. наук. пр. / за ред. проф. І. С. Попової. – Дніпропетровськ: Видавець Біла К. О., 2014. – Вип. 15. – С. 58–66.

25. Никонов В. А. Научное значение микропонимии // Микропонимия. Москва: Изд-во Моск. ун-та, 1967. С. 5–14.

26. Отін Є.С. Що таке топоніміка // Структура і функції ономастичних одиниць. – Донецьк ДонДУ, 1992. – С. 4-23.

27. Панцьо С.Є. Деякі особливості мікротопонімії Тернопільщини // Шоста республіканська ономастична конференція. (4-6 грудня 1990 року). Тези доповідей і повідомлень. – Ч. II. – Описова і прикладна ономастика. – Одеса, 1990. – С. 89-90.

28. Подольская Н. В. Вопросы исследования микропонимии // Питання ономастики: матеріали II Республіканської наради з питань ономастики. Київ: Наук. думка, 1965. С. 209–214.

29. Поляруш Т.І. Лексико-семантичні моделі номінації в різних топонімічних класах // Українська ономастика. – К., 1998. – С. 130-140.

30. Поляруш Т.И. Сравнительное исследование словообразования гидронимии, микропонимии и ойконимии (на материале топонимии северо-восточного Левобережья Украины). Автореф. дис. ... канд. филол. наук: 10.661. / Инст. Языковедения им. А.А. Потебни АН УРСР. – К., 1971. – 24 с.

31. Посацька-Черняхівська Є.М. Географічні назви, пов’язані з

іменами людей, їх прізвищами і прізвиськами // Мовознавство. 1957 14 С. 23-28.

32. Сокіл Н. Мікротопонімія Сколівщини. – Львів: «Афіша», 2008.

33. Сокіл-Клепар Н. Сакральна мікротопонімія в українському ономастиконі. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/94477>

33. Словник української ономастичної термінології / уклад. Д. Г. Бучко, Н. В. Ткачова. Харків: Ранок-НТ, 2012. 256 с.

34. Суперанская А. В. Микропонимия, макропонимия и их отличие от собственно топонимии // Микропонимия. Москва: Изд-во Моск. ун-та, 1967.

35. Суперанская А. В. Микропонимия, макропонимия и их отличие от

36. Українська мова. Енциклопедія. Редкол.: Русанівський В.М., Тараненко О.О., Зяблюк М.П. та ін. – К.: Укр. енцикл., 2000. – 752 с.

37. Худаш М.Л. Ландшафтні назви в пам'ятках української актової мови XIV – XV ст. // Дослідження і матеріали з української мови. – Т. 5. – К., 1962. – С. 143-158.

38. Худаш М.Л. Українські карпатські і прикарпатські назви населених пунктів. – К., 1995. – 360 с.

39. Худаш М.Л., Демчук М.О. Походження українських карпатських і прикарпатських назв населених пунктів (відантропонімічні утворення). – Київ, 1991. – 265 с.

40. Цілуйко К.К. До вивчення топоніміки Радянської України // Діалектологічний бюлетень, вип. 1, - К., 1949. – С. 15-31.

41. Цілуйко К.К. Основні питання розвитку українських топонімів в повоєнний період (1917 – 1957 рр.) // Досл. з мовознавства в Українській РСР за сорок років. – К., 1957. – С. 171-194.

42. Чеховський І. Г. Мікротопонімія Чернівецької області в історичному аспекті (утворення на базі народної географічної термінології):

автореф. дис. ... канд. іст. наук: 07.00.01 / Чернівецьк. нац. ун-т ім. Юрія Федьковича. Чернівці, 1996. 24 с.

43. Чеховський І.Г. Мікротопонімія Чернівецької області в історичному аспекті (утворення на базі народної географічної термінології) Автореф. дис. ... канд. іст. наук: 07.00.01. – Чернівці, 1996. – 24 с.

44. Чучка П.П. Вступ до слов'янської філології. – К., 1989. – 75 с.

ДОДАТКИ

Додаток 1

Реєстр виявлених мікротопонімів

1.	Андроникове	семант. Сп. Тв.	Урочище в південній частині міста неподалік села Гериня	Походження від імені Андрон
2.	Бетонка	семант. Сп. Тв.	Неподалік вул. Гагаріна	бетонка- бетонна дорога
3.	Новий Вавілон (Бабільон)	синтакс. Сп. Тв.	Вул. Замкової, о. Сухого, Савицького	Австрійський уряд у 1783—1784 рр. Розмістив у Болехові значну групу німецьких поселенців. Під час правління імператора Йосипа II, була заснована колонія під назвою “Новий Вавилон”, куди було заселено 10 єврейських родин – кожен отримав 12 акрів землі.
4.	Багна	семант. Сп. Тв.	Місцевість у південно-східній частині міста (за залізничною станцією) біля села Гузіїв	Багна- сіно, скошене на болоті
5.	Бані	семант. Сп. Тв.	Місцевість у західній частині міста (за Куршинов, у лісі)	бані -купол, баня (церкви)
6.	Березина	семант. Сп. Тв.	Місцевість у північно-західній частині міста (неподалік вул. Шашкевича)	Березовий гай
7.	Бучники	семант. Сп. Тв.	Урочище в північній частині міста напоблизу Стрийської Бані	Бучники – дві каплиці в урочищі Бучники, які знаходяться в буковому лісі.
8.	Волоске Село	синтакс. Сп. Тв.	Місцевість в північно-східній частині міста (район вул. Грушевського, Коцюбинсь-	Місцевість де жили волохи

			кого, Млинарської, Церковної, Волоської, Стрийської)	
9.	Вузкоколейка	синтакс. Сп. Тв.	Залізниця проходила теперішньою вул. Ю. Дрогобича)	вузкоколейка залізниця з вузькою колією
10	Гирка	семант. Сп. Тв.	Вздовж вул. Лесі Ураїнки	Гірка
11	Горби	семант. Сп. Тв.	Невелика ділянка із південного боку міста, неподалік вул. Мандрика	Горбиста місцевість
12	Горішний Кінець	синтакс. Сп. Тв.	Місцевість у південно-західній частині міста (у районі вул. Кобринської, Олени Пчілки, Верховинця, Ткаченка, Лермонтова)	горішний - верхній; «Се лиш природні наслідки утоми після немалого ходу. З горішнього кінця» (Франко 21: 408)
13	Гросівка	семант. Сп. Тв.	Місцевість в північно-західній частині міста (вул. Петеша, Ломоносова, Січових Стрільців)	Болехівську соляну баню (кіт-ловину) або жупу (солеводойму), що донині іменується Старою Ба нею, можна впевнено пов'язувати хіба що з серединою XVI століття (1546 р.), коли енергійна йділовита дочка долинського жупника і дружина бургграфа (управителя старостинським замком і маєтками) Амалія з Прокопських Гросовська взяла в оренду цю територію і вибу дувала в 1556 р. Солеварню і укріплений замок на місці, яке донині називають Гросівкою (Скворій: 11)
14	Дмитрове	семант. Сп. Тв.	Місцевість у західній частині міста (між Мочером і Гиркою)	Походження від імені Дмитро

15	Довжка	семант. Сп. Тв.	Місцевість в південній частині міста (колишне с. Довжка) / Поблизу села Довжки (вулиця Довжанська)	ПоблизуселаДовжки(.н иніву лица Довжанська) знаходився мо настир, в якому монахи перепису вали богослужбові книги. Одна з них, виготовлена 1576 року на замо влення місцевої поміщиці Кощиної, збереглася в бібліотечному фонді Івана Франка і описана ним у стат ті «Довжанське четвероєвангеліє» (Скворій: 17)
16	ДОК	абрєвіат ура	деревообробний комбінат, місцевість у південно-східній частині міста (вул. Данила Галицького)	деревообробний комбінат
17	Долішне поле	синтакс. Сп. Тв.	Місцевість у північно- східній частині міста Когутове поле (неподалік вул. Олени Степанівни)	Долішний – нижній.
18	Домікі	семант. Сп. Тв.	Місцевість у південно- східній частині міста за Лісокомбінатом (ДОК, вул. Данила Галицького)	Будинки за Лісоком- бінатом. “Якщо йти з міста, то від ДОКу направо – на Довжку, а наліво дорога йде на Домікі. І то ше від по- ворота буде дес з півкілометра. Там є два двоповерхові доми і такех ше сім. Мельничка, Корнійка, Каптурка і Климиха (Цибишка)- то там з того боку штири, з нашого боку – три”

19	Друга Голока	синтакс. Сп. Тв.	Місцевість у західній частині міста (у кінці вул. Лесі Українки)	неоране поле, на якому пасуть худобу
20	Дубина	семант. Сп. Тв.	Місцевість в південно-західній частині міста (між вул. Олени Пчілки та Юрія Дрогобича)	Дубовий гай
21	Жидовец	семант. Сп. Тв.	Місцевість у західній частині міста (між вул. Олени Пчілки та Мандрика)	Єврейське кладовище
22	Звори	семант. Сп. Тв.	Місцевість вкінці вул. Мандрика	Можливо, назва походить від слова 'звір' Походження невідоме
23	Кольонія (Колонія)	семант. Сп. Тв.	Місцевість в західній частині міста вздовж вулиці Є. Коновальця	Німецька кольонія На початку 1780-х років тут оселилися німецькі переселенці. Назва досі збереглася
24	Корчма	семант. Сп. Тв.	Перехрестя вул. Січових Стрільців та М. Шашкевича	
25	Когутове поле	синтакс. Сп. Тв.	Місцевість у північно-східній частині міста Долішне поле (неподалік вул. Олени Степанівни)	Походження невідоме
26	Корбина	семант. Сп. Тв.	Місцевість у південно-західному напрямку біля села Тисів	Походження невідоме
27	Корея	семант. Сп. Тв.	Місцевість в південно-західній частині міста, біля Горішнього Кінця	Походження невідоме
28	Котільниці	семант. Сп. Тв.	Місцевість у південно-західному напрямку (у кінці вул. Довжанської, ліворуч)	Походження невідоме
29	Кошера	семант. Сп. Тв.	Місцевість в західній частині міста (у кінці вул. Лесі Українки, праворуч)	Кошера- загорода для овець; кошара . “Обганей вівці в кошеру!” (Хоткевич2: 89)
30	Куршина	семант. Сп. Тв.	Місцевість у західній частині міста (у кінці вул.	Походження невідоме

			Лесі Українки, праворуч уздовж смуги лісу)	
31	Ласке	семант. Сп. Тв.	Місцевість у південно-західній частині (неподалік вул. Шашкевича)	Походження невідоме
32	Мочер (Мочір)	семант. Сп. Тв.	Місцевість у північно-західній частині міста (за вул. М. Шашкевича)	мочер – болотисте місце; мочар «Шос там вівпливло у тот у мочер» (Хоткевич1: 488)
33	На Ділу	синтакс. Сп. Тв.	Місцевість у південній частині міста (біля вул. Довжанської)	Те саме, що <u>долина</u> . “Потепліло. На долах цвіла, і пахла, і пишалася весна” (Іван Франко, I, 1955, 101)
34	На Ділянці	синтакс. Сп. Тв.	Місцевість у південно-західній частині міста (частина вул. Савицького)	Частина фронту
35	На Ставах	синтакс. Сп. Тв.	Місцевість у південному напрямку (із північного боку від Окописка)	Місцевість де знаходяться невеликі копані <i>ставки</i>
36	На Сьвітого Я на	синтакс. Сп. Тв.	Перехрестя вулиць Січових Стрільців та Стрийської	“... Старі люди ще пам'ятали цю липову алею, а молодші й каплицю св. Яна, що стояла на місці колишньої вартівні військових казарм» (Скворій: 38)
37	Надвіози	семант. Сп. Тв.	Урочище в західній частині міста, у лісі (неподалік вул. Шашкевича)	Походження невідоме
38	Окописко	семант. Сп. Тв.	Місцевість у південній частині міста(напочатку вул. Мандрика)	Місцевість де розташований єврейський цвинтар; «Квапився, немов завтра вже мали его нести на окопище» (Франко 14: 401)
39	Перекопи	семант. Сп. Тв.	Місцевість у західній частині міста (у кінці вул. Лесі Українки, праворуч, біля Пригірків)	“... Перекопи через то, шо перекопали тото, ну, дали під город. Там були городи, садили люди буль бу, сіяли

				кукурудзу, ячмінь...”
40	Писок	семант. Сп. Тв.	Місцевість у південно-західній частині міста (вкінці вул. Гагаріна)	Походження невідоме
41	Під Гирков	синтакс. Сп. Тв.	Місцевість в західній частині міста (у межах вулиць Сонячної, Охримовича, Устияновича)	Під горою
42	Під Теплицев	синтакс. Сп. Тв.	Місце у західній частині міста (вкінці вул. Є. Коновальця)	В цій місцевості проходять газові труби. Сьогодні, люди говорять “під трубами”
43	Погар	семант. Сп. Тв.	Місцевість у південно-західній частині міста (ділянка лісу біля Довжки)	Під час боїв <i>Січових Стрільців</i> погоріла частина лісу, тому місцеві так називають цю місцевість
44	Понад Окіп	синтакс. Сп. Тв.	Місцевість у південно-західному напрямку (межа лісу на Довжці)	Місцевість де розташований єврейський цвинтар; «Квапився, немов завтра вже мали його нести на окопище» (Франко 14: 401)
45	Пригіркі	семант. Сп. Тв.	Місцевість у західній частині міста в кінці вул. Лесі Українки, праворуч біля Кошери	Невеликий горб
46	Прийми	семант. Сп. Тв.	Місцевість у південно-східному напрямку (між вул. Довжанською і ДОКом)	Люди, які працювали на ДОКу, жили в цій місцевості. Зазвичай, житло надавав Лісокомбінат.
47	Пустині	семант. Сп. Тв.	Місцевість у кінці вул. Шевченка	Порожня, необроблена ділянка
48	Рогачка	семант. Сп. Тв.	Місцевість у південно-західному напрямку (неподалік вул. Є. Коновальця)	Рогачка – шлагбаум
49	Саліна (Сользавод)	синтакс. Сп. Тв.	Місцевість у північно-східній частині міста в районі вул. Ломоносова,	Саліна-солеварня

			Шеремети, Петеша, Міцкевича	
50	Сарахманка	семант. Сп. Тв.	Місцевість у кінці вул. Б. Хмельницького	Невеличке озеро Походження невідоме
51	Смердючка	семант. Сп. Тв.	Потік, який протікає на південь від центру міста	За радянських часів, забруднювали відходами шкірзаводу, що спричиняло неприємний запах
52	Сользавод (Саліна)	синтакс. Сп. Тв.	Місцевість у північно-східній частині міста, у районі вул. Ломоносова, Шеремети, Петеша, Міцкевича	“На початку ХІХ століття вже в повну силу експлуатувалися солеродовища на Новій Бані, де згодом побудовано цегляний корпус т. Званої «Салини» з годинниковою баштою” (Скворій 39)
53	Стідло (Сьцідло)	семант. Сп. Тв.	Місцевість у північно-східній частині міста, у районі вул. Ломоносова, Шеремети, Петеша, Міцкевича	Порожня, необроблена ділянка
54	Стрийська Бані	синтакс. Сп. Тв.	Місцевість в північній частині міста, у районі вул. Старобанської , пров. Стрийського , Мельничука	Можливо, назва походить від Стрийська гора, що розташована поруч (гора, назва, якої походить від річки Стрий)
55	Стрийська гора	синтакс. Сп. Тв.	У північному напрямку (кінець вул. Стрийської)	Найімовірніше свою назву гора отримала від назви річки Стрий, однієї з найбільших приток Дністра, на берегах якої воно виросло.
56	Перша Толока	синтакс. Сп. Тв.	Місцевість у західній частині міста біля Другої Толоки	неоране поле, на якому пасуть худобу
57	Трета Толока	синтакс. Сп. Тв.	Місцевість у західній частині міста (у кінці вул. Лесі Українки, за Другою	неоране поле, на якому пасуть худобу

			Толокою, у лісі)	
58	Холерний Цвинтар	синтакс. Сп. Тв.	Місцевість у північній частині міста (між <i>Саліною і Стрийською Банею</i> , біля урочища Бучники)	холерний цвинтар, на якому ховали померлих від цієї хвороби.
59	Цегольні	семант. Сп. Тв.	Місцевість у північно-західній частині міста (колишній цегельний завод та прилеглі території) вул. Січових Стрільців	Цегольні- цегельний завод; це геляня (фабрика цегли Тадея Гануша)
60	Шанси	семант. Сп. Тв.	Місцевість в кінці вул.Мандрика	місцевість де захоронювали здохлу худобу

Перелік респондентів

Бунчак Олександр Миронович 1964 р.н., кандидат біологічних наук

Дуткевич Михайло Васильович 1947 р.н., вища юридична освіта

Івасів Соня Нагімовна 1940 р.н.

Кабаль Анна Василівна 1948 р.н.

Малендевич Любомир Іванович 1953 р.н., вища освіта

Мандюк Любов Григорівна, 1966 р.н.

Савич Ігор Йосифович 1961 р.н., вища освіта

Тимків Тетяна Богданівна 1970 р.н., вища педагогічна освіта

Черневий Юрій Іванович 1964 р.н., доктор біологічних наук